

Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
JEAN RICHARD DE LA TOUR
esitatud 22. aprillil 2021¹

Kohtuasi C-30/20

RH
versus
AB Volvo,
Volvo Group Trucks Central Europe GmbH,
Volvo Lastvagnar AB,
Volvo Group España SA

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Juzgado de lo Mercantil no 2 de Madrid (Madridi kaubanduskohus nr 2, Hispaania))

Eelotsusetaotlus – Õigusalane koostöö tsiviilasjades – Määrus (EL) nr 1215/2012 – Valikuline kohtualluvus – Artikli 7 punkt 2 – Kohtualluvus lepinguvälise kahju korral – Paik, kus kahju tekitanud juhtum on toimunud – Kahju tekkimise paik – Nõue hüvitada kahju, mille põhjustas keelatud kokkulepe, mis tunnistati ELTL artikliga 101 ja Euroopa Majanduspiirkonna lepingu artikliga 53 vastuolus olevaks – Pädeva kohtu kindlaksmääramine otse – Kauba ostmise koht – Asukoha paik – Liikmesriikide võimalus näha ette kohtualluvuse koondumine

I. Sissejuhatus

1. Juzgado de lo Mercantil n° 2 de Madridi (Madridi kaubanduskohus nr 2, Hispaania) eelotsusetaotluses palutakse tõlgendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määruse (EL) nr 1215/2012 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades² artikli 7 punkti 2.

2. Eelotsusetaotlus on esitatud hagi raames, milles RH, asukoht Cordoba (Hispaania), palub hüvitada kahju, mis põhjustati talle väidetavalt ELTL artikli 101 ja 2. mai 1992. aasta Euroopa Majanduspiirkonna lepingu³ artikli 53 rikkumisega, ning mille ta esitas Volvo kontserni kuuluva nelja äriühingu vastu, kellest kolme asukoht on muudes liikmesriikides kui Hispaania Kuningriik.

3. Euroopa Kohtu poole on pöördutud selleks, et ta täpsustaks, kas määruse nr 1215/2012 artikli 7 punktis 2 on otse kindlaks määratud pädev kohus, viitamata liikmesriikide riigisisestele õigusnormidele.

1 Algkeel: prantsuse.

2 ELT 2012, L 351, lk 1.

3 EÜT 1994, L 1, lk 3; ELT eriväljaanne 11/52, lk 3; edaspidi „EMP leping“.

4. Kuigi tundub, et vastuse sellele küsimusele saab tuletada mõnest Euroopa Kohtu otsusest ja konkreetsemalt kõige hiljutisematest otsustest lepinguvälise kahju valdkonnas, näib – eelkõige arvestades kahtlusi, mida on avaldanud eelotsusetaotluse esitanud kohus –, et seda vastust tuleks täiendada veel kolmes tihedalt seotud küsimuses.

5. Õiguskindluse eesmärk ja eesmärk tagada konkurentsivastase tegevusega põhjustatud kahju hüvitamise keeruka kohtuvaidluse tõhusus õigustavad seda, et tehakse täpsustusi, millest liikmesriikide kohtutel on kasu territoriaalselt pädeva kohtu kindlakstegemisel, kui esineb korraga mitu Euroopa Kohtu otsustes kindlaks määratud seost. Seejuures tuleb analüüsida ka küsimust, kas liikmesriigid võivad vabalt koondada niisuguse kohtuvaidluse menetlemise erikohtutesse – küsimus, mille mõned liikmesriigid on oma kirjalikes seisukohtades tõstatanud.

6. Ma esitan seega põhjused, mille tõttu leian peamiselt, et:

- määruse nr 1215/2012 artikli 7 punktis 2 on määratud kindlaks nii selle kohtu rahvusvaheline kui ka riigisisene kohtualluvus, kelle poole on pöördutud;
- põhikohtuasja asjaoludel on territoriaalse kohtualluvuse alusel pädev kohus see kohus, kelle tööpiirkonnas asub asjaomase kauba omandamise koht, ning
- liikmesriikidel on oma kohtukorralduse raames võimalus koondada konkurentsivastast tegevust käsitlevate vaidluste menetlemine teatavatesse erikohtutesse, tingimusel et järgitakse võrdväärsuse ja tõhususe põhimõtteid.

II. Määrus nr 1215/2012

7. Määruse nr 1215/2012 põhjendused 15, 16 ja 34 on sõnastatud järgmiselt:

„(15) Kohtualluvuse eeskirjad peaksid olema hästi prognoositavad ning lähtuma põhimõttest, et tavaliselt on kohtualluvus seotud kostja alalise elukohaga. Seepärast peaks alati olema tagatud kohtualluvus kostja elukoha alusel, välja arvatud teatavatel täpselt määratletud juhtudel, kui vaidluse sisu või poolte autonoomia eeldab teistsugust seost. Selleks et ühiseeskirjad oleksid läbipaistvamad ja et vältida vastuolulist kohtualluvust, peab juriidilise isiku alaline asukoht olema autonoomselt kindlaks määratud.

(16) Lisaks kostja alalisele elukohale peaks kohtualluvuse määramisel olema ka muid aluseid, mis toetuksid tihedale seosele kohtu ja menetluse vahel või aitaksid kaasa tõrgeteta õigusemõistmisele. Tihe seos peaks tagama õiguskindluse ja hoidma ära võimaluse, et kostja vastu esitatakse hagi liikmesriigi kohtusse, mida ta ei saanud mõistlikult ette näha. See on oluline eelkõige lepinguväliste võlasuhete puhul, mis tulenevad eraelu puutumatus ja isikuõiguste rikkumisest, sealhulgas laimust.

[...]

(34) Tuleks tagada [27. septembri] 1968. aasta Brüsseli konventsiooni [kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades⁴ (muudetud üksteisele järgnevate konventsioonidega, mis käsitlevad uute liikmesriikide ühinemist selle konventsiooniga)⁵, nõukogu 22. detsembri 2000. aasta] määruse (EÜ) nr 44/2001 [kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja

4 EÜT 1972, L 299, lk 32.

5 Edaspidi „Brüsseli konventsioon“.

kaubandusasjades^{6]} ja käesoleva määruse vaheline järjepidevus ning selleks tuleks ette näha üleminekusätteid. Järjepidevust on vaja ka Euroopa Liidu Kohtu tõlgendustes [selle] konventsiooni ja seda asendavate määruste kohta.“

8. Määruse nr 1215/2012 I peatüki „Reguleerimisala ja mõisted“ artikli 1 lõikes 1 on nähtud ette:

„Käesolevat määrust kohaldatakse tsiviil- ja kaubandusasjade suhtes igat liiki kohtutes [...].“

9. Selle määruse II peatüki „Kohtualluvus“ 1. jagu „Üldsätteid“ sisaldab artikleid 4–6.

10. Selle määruse artikli 4 lõikes 1 on sätestatud:

„Käesoleva määruse kohaselt esitatakse hagi isikute vastu, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, selle liikmesriigi kohtutesse sõltumata nende kodakondsusest.“

11. Määruse nr 1215/2012 artikli 5 lõikes 1 on nähtud ette:

„Isikute vastu, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, võib hagi esitada teise liikmesriigi kohtusse üksnes käesoleva peatüki 2.–7. jaos sätestatud korras.“

12. Selle peatüki 2. jagu „Valikuline kohtualluvus“ sisaldab artikleid 7–9.

13. Määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkt 2 on sõnastatud järgmiselt:

„Isiku vastu, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, võib esitada hagi teises liikmesriigis:

[...]

2) lepinguvälise kahju puhul selle paiga kohtusse, kus kahju tekitanud juhtum on toimunud või võib toimuda.“

14. Selle määruse artiklis 26, mis paikneb selle II peatüki 7. jaos „Kokkuleppes tulenev kohtualluvus“, on lõikes 1 ette nähtud:

„Lisaks käesoleva määruse muudest sätetest tulenevale pädevusele on pädev ka see liikmesriigi kohus, kuhu kostja ilmub. Käesolevat sätet ei kohaldata juhul, kui isik on ilmunud kohtusse pädevuse vaidlustamiseks või kui artikli 24 kohaselt allub asi erandlikult teisele kohtule.“

III. Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

15. Nagu ilmneb Euroopa Kohtu käsutuses olevatest kohtuasja materjalidest, ostis RH, kelle asukoht on Cordobas, aastatel 2004–2009 oma maanteeveotegevuseks viis veokit Volvo Group España, SA edasimüüjalt. Ühe veoki omand läks RH-le üle 2008. aastal pärast seda, kui see oli olnud liisingulepingu ese.

16. Euroopa Komisjon tegi 19. juulil 2016 otsuse, milles käsitletakse [ELTL] artikli 101 ja EMP lepingu artikli 53 kohast menetlust (juhtum AT.39824 – veokid) (C(2016) 4673 final), mille kokkuvõtte avaldati *Euroopa Liidu Teatajas* 6. aprillil 2017⁷.

6 EÜT 2001, L 12, lk 1; ELT eriväljaanne 19/04, lk 42.

7 ELT 2017, C 108, lk 6; edaspidi „veokikartelli otsus“.

17. Selle otsusega tuvastas komisjon keelatud kokkuleppe olemasolu 15 veokitootja, sh AB Volvo, Volvo Lastvagnar AB ja Volvo Group Trucks Central Europe GmbH vahel ajavahemikul 17. jaanuarist 1997 kuni 18. jaanuarini 2011 ning seda kahe tootekategooria osas, milleks on veokid registrimassiga 6–16 tonni (keskmise suurusega veokid) ja veokid registrimassiga üle 16 tonni (raskeveokid) nii furgoon- kui ka sadulveokitena.

18. Selle otsuse kohaselt⁸ „[hõlmas rikkumine] EMPs veokite hinnastamise ja brutohinna tõstmise salajasi kokkuleppeid, samuti EURO 3–6 normidega nõutud keskmise suurusega ja raskeveokite heitekontrolli tehnoloogiate juurutamise kulu ajastamist ja ülekandmist. Adressaatide peakontorid osalesid otseselt hinnakõnelustes, hindade tõstmises ja uute heitenormide kehtestamises 2004. aastani. Vähemalt alates 2002. aasta augustist toimusid läbirääkimised Saksamaa tütaretttevõtjate kaudu, kes andsid erineval määral aru oma peakontoritele. Suhtlus toimus nii mitme- kui ka kahepoolset. Salajased kokkulepped hõlmasid kokkuleppeid ja/või kooskõlastatud tegevust hinnastamise ja brutohinna tõstmise vallas, et kooskõlastada EMPs brutohindu ning ajastada ja üle kanda EURO 3–6 normidega nõutud heitekontrolli tehnoloogiate juurutamise kulu. Rikkumine hõlmas kogu EMPd ja kestis 17. jaanuarist 1997 kuni 18. jaanuarini 2011“.

19. Komisjon määras seega trahvid kõikidele rikkumises osalenud üksustele, sh Volvole, Volvo Lastvagnarile ja Volvo Group Trucks Central Europe'ile, v.a ühele üksusele, kes vabastati trahvist.⁹

20. RH esitas hagi Volvo, Volvo Lastvagnar ja Volvo Group Trucks Central Europe'i ning nende emaettevõtjate Hispaania tütaretttevõtja Volvo Group España (edaspidi „äriühingud Volvo“) vastu.

21. Viimased vaidlesid vastu ainult sellele, et asi allub rahvusvahelise kohtualluvuse alusel eelotsusetaotluse esitanud kohtule.¹⁰ Nad tuginesid määruse nr 1215/2012 artikli 7 punktile 2 ja Euroopa Kohtu praktikale, millest tuleneb, et selles sätestatud kohtualluvuse kriteerium, st „paik, kus kahju tekitanud juhtum on toimunud või võib toimuda“, on liidu õiguse mõiste ning et tegemist on kahju tekitanud sündmuse paigaga, st käsitletaval juhul paigaga, kus veokikartell sõlmiti. Seda ei saa samastada hageja asukohaga ning see asub väljaspool Hispaaniat, teistes liikmesriikides.

22. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt võib seda, et asi allub rahvusvahelise kohtualluvuse alusel Hispaania kohtule, põhjendada kahju tekkimise paik. Ta meenutab, et selleks paigaks oleks vastavalt 21. mai 2015. aasta kohtuotsusele CDC Hydrogen Peroxide¹¹ kahjustatud isiku asukoht. Ta lisab, et 29. juuli 2019. aasta kohtuotsuses Tibor-Trans¹², mis puudutas hagi, mis oli Ungaris esitatud sama keelatud kokkuleppe ühe teise liikme vastu ja mille ese oli sama nagu RH hagi, otsustas Euroopa Kohus, et „[k]ui [...] turg, mida konkurentsivastane tegevus kahjustab, asub liikmesriigis, mille territooriumil kahju väidetavalt tekkis, tuleb järeldada, et kahju tekkimise paik määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkti 2 kohaldamise seisukohast asub selles liikmesriigis“.¹³

23. Eelotsusetaotluse esitanud kohus kahtleb, kas see kohtupraktika puudutab selle liikmesriigi kohtute pädevust rahvusvahelise kohtualluvuse alusel, kus kahju tekkis, või määratakse lisaks otseselt kindlaks ka selle liikmesriigi sisemine territoriaalne kohtualluvus.

⁸ Punktid 9–11.

⁹ Vt veokikartelli otsuse punkt 15. Komisjoni edastatud teabe kohaselt oli 2019. aastal (<https://ec.europa.eu/competition/cartels/statistics/statistics.pdf>, lk 3) nende trahvide kogusumma kõige suurem kõigist alates 1969. aastal määratud trahvidest.

¹⁰ Eelotsusetaotluse esitanud kohus on rõhutanud, et kostjad ei vaielnud vastu sellele, et asi allub territoriaalse kohtualluvuse alusel temale, ning et seega tuleb asuda seisukohale, et nad alluvad vaikselt sellele kohtule vastavalt 7. jaanuari 2000. aasta tsiviilkohtumenetluse seaduse 1/2000 (ley de Enjuiciamiento Civil 1/2000) (BOE nr 7, 8.1.2000, lk 575) artiklile 56.

¹¹ C-352/13, edaspidi „kohtuotsus CDC Hydrogen Peroxide“, EU:C:2015:335 (punktid 52 ja 53).

¹² C-451/18, edaspidi „kohtuotsus Tibor-Trans“, EU:C:2019:635.

¹³ Kohtuotsus Tibor-Trans (punkt 33).

24. Ta täpsustab, et Tribunal Supremo (Hispaania kõrgeim kohus) väljakujunenud kohtupraktika¹⁴ kohaselt ei reguleeri määruse nr 1215/2012 artikli 7 punktis 2 sätestatud eeskiri riigisisest territoriaalset kohtualluvust. Seega kui puudub konkreetne riigisisene eeskiri, mis võimaldaks teha kindlaks kohtu territoriaalse alluvuse konkurentsioiguse valdkonnas esitatud hagide puhul, on sobivateks kohtualluvuseeskirjadeks tsiviilkohtumenetluse seaduse 1/2000 artikli 52 lõike 1 punktis 12 sätestatud eeskirjad, mida kohaldatakse ebaausa konkurentsi valdkonnas. Järelikult on pädevaks kohtuks selle paiga kohus, kus kahju tekkis, st sõiduki ostmise või liisingulepingu sõlmimise paiga kohus.

25. Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkti 2 tuleb tõlgendada samamoodi, nagu seda tõlgendas Euroopa Kohus oma kohtupraktikas, mis käsitleb kohtualluvust lepingutega seotud asjades. 3. mai 2007. aasta kohtuotsuses *Color Drack*¹⁵ ja 9. juuli 2009. aasta kohtuotsuses *Rehder*¹⁶ otsustas Euroopa Kohus tema sõnul, et määruse nr 44/2001 artikli 5 punkt 1 alapunktis b on otseselt kindlaks määratud pädev kohus, viitamata liikmesriikide riigisisestele eeskirjadele. Kui see on nii, on pädevaks kohtuks keelatud kokkuleppe tõttu kahju kannatanu asukoha kohus.

26. Selles olukorras otsustas Juzgado de lo Mercantil n° 2 de Madrid (Madridi kaubanduskohus nr 2) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas [määruse nr 1215/2012] artikli 7 lõiget 2, milles on sätestatud, et isiku vastu, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, võib esitada hagi teises liikmesriigis („lepinguvälise kahju puhul selle paiga kohtusse, kus kahju tekitanud juhtum on toimunud või võib toimuda“), tuleb tõlgendada nii, et selles on nähtud ette üksnes selle liikmesriigi kohtute rahvusvaheline kohtualluvus, kus see koht asub, mistõttu selles liikmesriigis territoriaalselt pädeva kohtu konkreetselt kindlaks määramiseks lähtutakse riigisisestest menetlusnormidest, või tuleb seda tõlgendada segatüüpi normina, mis määrab seega otseselt kindlaks nii rahvusvahelise kohtualluvuse kui ka riigisisese territoriaalse kohtualluvuse, ilma et oleks vaja lähtuda riigisisestest õigusnormidest?“

27. Kirjalikke seisukohti esitasid Euroopa Kohtule äriühingud Volvo, Hispaania, Prantsusmaa ja Madalmaade valitsus ning komisjon.

28. Kohtuistung, mis määrati esialgu 17. detsembrile 2020, tühistati tervishoiukriisi tõttu ning küsimus, mis oli esitatud suuliseks vastamiseks, muudeti küsimuseks, millele tuli vastata kirjalikult, ja seda täiendati teiste küsimustega. Äriühingud Volvo ning Hispaania valitsus ja komisjon vastasid nendele küsimustele määratud tähtaegade jooksul.

IV. Õiguslik analüüs

A. *Vastuvõetavus*

29. Äriühingud Volvo palusid tunnistada eelotsusetaotlus vastuvõetamatuks sel põhjusel, et vastus eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimusele on selge.

14 Eelotsusetaotluse esitanud kohus viitab Tribunal Supremo Sala de lo Civili (Hispaania kõrgeima kohtu tsiviilkolleegium) 26. veebruari 2019. aasta otsusele nr 262/2018 ning hiljutistele samasugustele otsustele, milleks on 8. ja 15. oktoobri 2019. aasta otsused. Hispaania valitsus viitab samuti sellele otsusele nr 262/2018, kuid ka sama kohtu muudele otsustele, st 7. mai 2019. aasta otsusele nr 16/2019, 9. juuli 2019. aasta otsusele nr 100/2019 ja 4. veebruari 2020. aasta otsusele nr 266/2019.

15 C-386/05, EU:C:2007:262.

16 C-204/08, EU:C:2009:439.

30. Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt on esiteks ELTL artiklis 267 sätestatud Euroopa Kohtu ja liikmesriigi kohtute koostöö raames ainult liikmesriigi kohtul, kelle lahendada on vaidlus ja kes peab asjas otsuse tegema, pädevus kohtuasja erisusi arvestades hinnata nii eelotsuse vajalikkust oma otsuse tegemiseks kui ka Euroopa Kohtule esitatavate küsimuste asjakohasust. Seega kui esitatud küsimused puudutavad liidu õiguse tõlgendamist, on Euroopa Kohus üldjuhul kohustatud otsuse tegema. Teiseks kehtib eeldus, et liidu õiguse tõlgendamise küsimused, mille liikmesriigi kohus on esitanud õiguslikus ja faktilises raamistikus, mille ta on määratlenud omal vastutusel ja mille õigsust Euroopa Kohus ei pea kontrollima, on asjakohased, v.a juhul, kui neil ei ole põhikohtuasjaga seost.¹⁷

31. Käsitletaval juhul on eelotsusetaotluse esitanud kohus just esitanud põhjused, miks ta kahtleb, kas asi allub territoriaalse kohtualluvuse alusel talle, ja mis õigustavad tema eelotsusetaotluse esitamist. Nendeks põhjusteks on asjaolu, et puudub Euroopa Kohtu sõnaselge otsus lepinguvälise kahju valdkonnas, mis puudutaks määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkti 2 ulatust, ning Tribunal Supremo (Hispaania kõrgeim kohus) väljakujunenud praktika, mille kohaselt ei välista see säte riigisiseste kohtualluvuseeskirjade kohaldamist.

32. Eelnevat arvestades on eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimus minu arvates vastuvõetav.

B. Sisulised küsimused

33. Eelotsusetaotluse esitanud kohus küsib sisuliselt, kas määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkti 2 tuleb tõlgendada nii, et sellega ei ole määratud lepinguvälise kahju valdkonnas kindlaks mitte üksnes selle liikmesriigi kohtute rahvusvaheline kohtualluvus, kus selles sättes ette nähtud seose kriteerium paikneb, vaid ka selle riigi kohtute territoriaalne kohtualluvus.

1. Sissejuhatavad märkused

34. Eelotsusetaotluse esitanud kohus meenutas oma eelotsusetaotluse põhjenduseks õigesti, et samasuguses faktilises raamistikus nagu põhikohtuasjas, st veokikartelli kontekstis võttis Euroopa Kohus kohtuotsuses Tibor-Trans seisukoha küsimuses, kas asi allub kohtule, kellele oli esitatud hagi nõudega hüvitada kahju, mis põhjustati konkurentsioiguse rikkumisega. Ta märkis ka, et – erinevalt otsustest, mis on tehtud lepingutega seotud asjades, st 3. mai 2007. aasta otsusest Color Drack¹⁸ ja 9. juuli 2009. aasta otsusest Rehder¹⁹ – Euroopa Kohtu vastus selles kohtuasjas ei puuduta sõnaselgelt küsimust, kas määruse nr 1215/2012 artikli 7 lõike 2 näol on tegemist „segatüüpi“ normiga.

35. Esiteks märgin, et see ei ole ainus kord, kui niisugune varem esitamata küsimus esitatakse.²⁰ Näib seega, et liikmesriikide kohtud ootavad määruse nr 1215/2012 sätete täpsemat tõlgendust. Teiseks tuleb minu arvates arvestada võimalusega vastata eelotsusetaotluse esitanud kohtule, lähtudes kohtuotsustest Verein für Konsumenteninformation ja 24. novembri 2020. aasta kohtuotsusest Wikingerhof²¹, mis tehti pärast Euroopa Kohtu poole pöördumist.

36. Seepärast on minu analüüs kõigepealt pühendatud esitatud küsimusele, missugune on määruse nr 1215/2012 artikli 7 punktis 2 sätestatud kohtualluvuseeskirja ulatus. Seejärel esitan kaalutlused, mille eesmärk on täpsustada territoriaalselt pädeva kohtu kindlakstegemise kriteeriumeid. Lõpuks analüüsin Prantsuse valitsuse ja komisjoni ettepanekut, mis puudutab liikmesriikide võimalust valida kohtukorraldus, mille puhul on teatavate kohtuvaidluste menetlemine koondatud erikohtutesse.

17 Vt eelkõige 14. veebruari 2019. aasta kohtuotsus Milivojević (C-630/17, EU:C:2019:123, punktid 47 ja 48) ning 9. juuli 2020. aasta kohtuotsus Verein für Konsumenteninformation (C-343/19, edaspidi „kohtuotsus Verein für Konsumenteninformation“, EU:C:2020:534, punkt 19).

18 C-386/05, EU:C:2007:262.

19 C-204/08, EU:C:2009:439.

20 Vt eelkõige kohtuasi Allianz Elementar Versicherung (C-652/20), mis on praegu Euroopa Kohtus pooleli.

21 C-59/19, edaspidi „kohtuotsus Wikingerhof“, EU:C:2020:950.

37. Seoses kõikide nende küsimuste analüüsimisega meenutan, et Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt on nii, et kuna määrusega nr 1215/2012 on tunnistatud kehtetuks ja asendatud määrus nr 44/2001, millega asendati Brüsseli konventsioon, kehtib see, kuidas Euroopa Kohus on tõlgendanud neid kahte viimast õigusakti, ka määruse nr 1215/2012 suhtes, kui need sätted võib kvalifitseerida „võrdväärseks“.²² Nii on see ühelt poolt selle konventsiooni ja määruse nr 44/2001 artikli 5 punktiga 3 ja teiselt poolt määruse nr 1215/2012 artikli 7 punktiga 2.²³

2. Nii rahvusvahelise kui ka riigisisese kohtualluvuse kindlaksmääramine

38. Olen arvamusel, et kahtluse, mida eelotsusetaotluse esitanud kohus avaldab määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkti 2 eseme suhtes, saab kergesti hajutada alates kohtuotsuse Wikingerhof langetamisest. Euroopa Kohus leidis, et „[k]ohus, kes on [selle] määruse [...] artikli 7 punkti 2 kohaselt pädev, teisisõnu [...] pädev turu osas, mida on väidetava konkurentsivastase tegevusega kahjustatud, on kõige sobivam tegema otsust“.²⁴

39. Leian seega nagu ka kõik pooled ja asjast huvitatud isikud, kes esitasid Euroopa Kohtule kirjalikke seisukohti, ja kohtujuristid, kes on varasemates kohtuasjades selles küsimuses möödaminnes arvamust avaldanud,²⁵ et võib sõnaselgelt täpsustada, et määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkt 2 ei reguleeri mitte üksnes liikmesriikidevahelist kohtualluvust, vaid kohtualluvust ka riigisisel tasandil, kusjuures muid menetluslikke küsimusi reguleerib ikka selle liikmesriigi õigus, kus asub kohus, kelle poole on pöördutud.²⁶

40. Seega piisab, kui märkida esiteks nagu 9. juuli 2009. aasta kohtuotsuses Rehder²⁷, mis tehti lepingutega seotud asjades määruse nr 44/2001 sätete kohta, et samasugused kaalutlused nagu need, millele Euroopa Kohus tugines, kui valis 3. mai 2007. aasta kohtuotsuses Color Drack²⁸ esitatud tõlgenduse, on õiged ka määruses nr 1215/2012 sätestatud samaväärsete valikulise kohtualluvuse eeskirjade puhul nende tekkeloo, nende eesmärgi ja koha tõttu selle määrusega loodud süsteemis. Teiseks tõlgendas Euroopa Kohus nende põhjuste tõttu kohtualluvuseeskirju ülalpidamiskohustuste alal samamoodi.

41. Et määruse nr 1215/2012 sätete omavahelisi suhteid tervikuna oleks lihtsam mõista, tundub mulle siiski vajalik käsitleda üksikasjalikult asjaolusid, mis aitavad selle määruse artikli 7 punkti 2 tõlgendada, võttes lisaks selle sõnastusele arvesse ka sellega loodud süsteemi ja selle eesmäärke.²⁹

22 Vt kohtuotsus Verein für Konsumenteninformation (punkt 22 ja seal viidatud kohtupraktika).

23 Vt kohtuotsus Wikingerhof (punkt 20 ja seal viidatud kohtupraktika). On vaja ka täpsustada, et määruse nr 1215/2012 artikkel 4 ja artikli 7 punkt 1 vastavad vastavalt määruse nr 44/2001 artiklile 2 ja artikli 5 punktile 1.

24 Vt kohtuotsus Wikingerhof (punkt 37 ja seal viidatud kohtupraktika). Kohtujuristi kursiiv. Selles küsimuses tuleb juhtida tähelepanu sõnastuslikule erinevusele võrreldes kohtuotsusega Tibor-Trans, millele eelotsusetaotluse esitanud kohus on viidanud. Selle kohtuotsuse punktis 34 on kasutatud väljendeid „selle liikmesriigi kohtud, kus asub kahjustatud turg“, ja „selle paiga kohus, kus [ettevõtja] tegevus vaba konkurentsi norme rikkus“, mis tulenevad 5. juuli 2018. aasta kohtuotsusest flyLAL-Lithuanian Airlines (C-27/17, edaspidi „kohtuotsus flyLAL-Lithuanian Airlines“, EU:C:2018:533, punkt 40), millele on selles viidatud.

25 Vt eelkõige kohtujurist Jääskineni ettepanek kohtuasjas Melzer (C-228/11, EU:C:2012:766, punkt 34) ning kohtujurist Campos Sánchez-Bordona ettepanekud kohtuasjas Verein für Konsumenteninformation (C-343/19, EU:C:2020:253, punkt 74) ning kohtuasjas Vereniging van Effectenbezitters (C-709/19, EU:C:2020:1056, punkt 18).

26 Vt selle kohta ka Thode, R., „Art. 7 [Besondere Gerichtsstände]“, *Beck'scher Online-Kommentar ZPO, Brüssel Ia-VO*, C.H. Beck, München, 2020, punkt 6.

27 C-204/08, EU:C:2009:439, punkt 36.

28 C-386/05, EU:C:2007:262.

29 Vt kohtuotsus Wikingerhof (punkti 25 esimene lause ja seal viidatud kohtupraktika).

42. Mis puudutab esiteks määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkti 2 sõnastust, siis juhiseid tuleb otsida nii, et seda võrreldakse selle määruse artikli 4 lõike 1 sõnastusega. Selles artiklis on nimetatud selle liikmesriigi „kohtuid“, kus on kostjate alaline elukoht. See üldine väljend määrab ära, et asi allub üleüldiselt teatava liikmesriigi kohtutele.³⁰ Kohtu, kellele asi allub territoriaalse kohtualluvuse alusel, määravad seega ära riigisisese eeskirjad.

43. Seevastu määruse nr 1215/2012 artiklis 7 – v.a punktis 6 – on liidu seadusandja valinud väljendi „selle paiga kohtusse“³¹ või „kohtusse“, sest tegemist on valikuvõimalusega, mis on hagejal erandina üldisest kohtualluvuseeskirjast konkreetset paika arvestades olenevalt hagi esemest.³² Nii on lepinguvälise kahju puhul selle määruse artikli 7 punktis 2 sätestatud kriteeriumiks „paik, kus kahju tekitanud juhtum on toimunud või võib toimuda“. Ka selle määruse artikli 7 punkti 1 alapunkti a järgi võib isiku vastu hagi esitada „selle paiga kohtusse, kus tuli täita asjaomane kohustus“.

44. Teiseks tuleb juhtida tähelepanu asjaolule, et määrusega nr 1215/2012 loodud süsteem on erandlik ja võimaldab hagejal tugineda ühele selles määruses sätestatud valikulise kohtualluvuse eeskirjale,³³ sest see süsteem valitseb teatavates valdkondades või on kehtestatud nõrgema poole kaitsmiseks.

45. Kolmandaks tuleb rõhutada, et nende valikulise kohtualluvuse eeskirjade kehtestamist õigustab – nagu on täpsustatud määruse nr 1215/2012 põhjenduses 16 – seadusandja eesmärk lubada valida liikmesriigi kohus selle paiga põhjal, millega vaidlus on eriti tihedalt seotud, ja aidata kaasa tõrgeteta õigusemõistmisele.³⁴ Nendest põhimõtetest on Euroopa Kohus valikulise kohtualluvuse eeskirjade tõlgendamisel pidevalt juhindunud, et tunnustada sobivaid seoseid eesmärgiga ühtlustada kohtualluvuskonflikte käsitlevad õigusnormid³⁵ ning määrata kindlaks kohus, kes on kõige sobivam otsust tegema.

46. Seda analüüsi kinnitab P. Jenardi ettekanne Brüsseli konventsiooni kohta³⁶, kusjuures tema analüüs leiab kinnitust P. Schlosseri ettekandes, mis käsitleb konventsiooni Taani Kuningriigi, Iirimaa ning Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi ühinemise kohta Brüsseli konventsiooniga, ning protokollis, mis käsitleb selle tõlgendamist Euroopa Kohtu poolt³⁷.

30 Vt ka erandliku kohtualluvuse valdkonnas 28. aprilli 2009. aasta kohtuotsus Apostolides (C-420/07, EU:C:2009:271, punktid 48 ja 50). Nii otsustas Euroopa Kohus, et määruse nr 44/2001 artiklis 22, mis on samaväärne määruse nr 1215/2012 artikliga 24 ning milles on imperatiivne ja ammendav loetelu juhtudest, mil liikmesriikide kohtutel on rahvusvahelisel ainupädevus, on ainult kindlaks määratud liikmesriik, kelle kohtud on pädevad *ratione materiae*, kuid ei ole kindlaks määratud kohtualluvust asjaomase liikmesriigi sees, ning et iga liikmesriik peab oma kohtukorralduse ise kindlaks määrama. Euroopa Kohus täpsustas, et määruse nr 44/2001 artikli 22 punktis 1 ette nähtud *forum rei sitae* norm puudutab liikmesriikide rahvusvahelist kohtualluvust, mitte nende sisemist kohtualluvust.

31 Kohtujuristi kursiiv.

32 Vt selle kohta Gaudemet-Tallon, H., ja Ancel, M.-E., *Compétence et exécution des jugements en Europe, Règlements 44/2001 et 1215/2012, Conventions de Bruxelles (1968) et de Lugano (1998 et 2007)*, 6e éd., Librairie générale de droit et de jurisprudence, collection „Droit des affaires“, Paris, 2018, punkt 180, lk-d 246 ja 247. Vt võrdluseks määruse nr 1215/2012 muid sätteid, milles on nimetatud teatava paiga kohut, st artikli 11 lõike 1 punkti b ja artiklit 12 kindlustuse valdkonnas, artikli 18 lõiget 1 tarbijalepingu valdkonnas ning artikli 21 lõike 1 punkti b individuaalsete töölepingute valdkonnas.

33 Vt 14. veebruari 2019. aasta kohtuotsus Milivojević (C-630/17, EU:C:2019:123, punkt 81) ning kohtuotsus Wikingerhof (punktid 26 ja 27).

34 Vt selleks, et meenutada Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikat, mis käsitleb kohtualluvust lepinguvälise kahju puhul, kohtuotsused Verein für Konsumenteninformation (punkt 38) ja Wikingerhof (punkt 28 ja seal viidatud kohtupraktika).

35 Vt 3. mai 2007. aasta kohtuotsus Color Drack (C-386/05, EU:C:2007:262, punkt 30).

36 Ettekanne, mis käsitleb 27. septembri 1968. aasta konventsiooni kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (EÜT 1979, C 59, lk 1), eelkõige lk 22.

37 EÜT 1979, C 59, lk 71; eelkõige lk 98, punkt 81bb.

47. Seda arvestades ja nagu võis juba järeldada põhjendustest Euroopa Kohtu eelmistes otsustes nii lepingutega seotud asjades³⁸ kui ka ülalpidamiskohustuste alal³⁹, ei ole kahtlust, et määruse nr 1215/2012 artikli 7 punktis 2 on otseselt kindlaks määratud pädev kohus,⁴⁰ lähtudes selle määruse eesmärkidest.

48. Niisugust vastust tuleb seetõttu, et see kohustab liikmesriigi kohut, kelle poole on määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkti 2 alusel pöördutud, mitte kohaldama riigisiseseid territoriaalse kohtualluvuse eeskirju, minu arvates – eriti sellepärast, et Euroopa Kohtu praktika, mis käsitleb kohtualluvust konkurentsioiguse rikkumise korral, on edasi arenenud – täiendada täpsustustega väidetava kahju tekkimise paiga⁴¹ ning valikulise kohtualluvuse alusel pädeva kohtu konkreetse kindlaksmääramise kohta.

3. Väidetava kahju tekkimise paiga kindlakstegemine ja pädeva kohtu kindlaksmääramine

49. Eelotsusetaotluse esitanud kohus on oma eelotsusetaotluse põhistuses viidanud kohtuotsustele CDC Hydrogen Peroxide⁴² ja Tibor-Trans, mis käsitlevad selle kohtu kindlakstegemist, kes on pädev tegema otsust hagide kohta, milles palutakse hüvitada kahju, mille põhjustasid komisjoni poolt õigusvastaseks tunnistatud keelatud kokkulepped,⁴³ tegemata nende vahel vahet, samas kui Euroopa Kohus lähtus kahest erinevast kahju tekkimise paigast ning põhikohtuasja faktiliste asjaolude tõttu oli vaja tõmmata paralleele teise kohtuotsusega.

50. Järelikult on Euroopa Kohtul minu arvates seega võimalus esitada kõik liikmesriikide kohtutele vajalikud täpsustused kohtuotsuse Tibor-Trans ulatuse kohta, lähtudes kohtuotsustest Verein für Konsumenteninformation ja Wikingerhof, mille Euroopa Kohus on langetanud pärast eelotsusetaotluse esitamist. Euroopa Kohus peaks ka täpsustama, kas kasutada võib mitut kohtualluvuse kriteeriumi, et saavutada eesmärk, mis nende olemasolu õigustab, st eelistada seost, milleks on lähedus vaidlusega.

a) Kohtuotsus Tibor-Trans

51. Kuigi kohtuotsus Tibor-Trans tehti peaaegu samasuguses kontekstis nagu põhikohtuasi, on selle analüüsi vaja mitmes aspektis üksikasjalikult kommenteerida.

52. Esiteks, nagu põhikohtuasjas, nii oli ka kohtuasjas, milles tehti kohtuotsus Tibor-Trans, eelotsusetaotluse esitanud kohtule esitatud hagi, millega paluti hüvitada kahju, mis seisnes kõrgemas hinnas, mida tuli maksta veokite puhul kasutatavate kunstlikult tõstetud hindade tõttu ja mida põhjustas sama konkurentsivastane tegevus.

38 Vt määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkti 1 alapunkti b teise taande kohta 15. juuni 2017. aasta kohtuotsus Kareda (C-249/16, EU:C:2017:472, punkt 46).

39 Vt 18. detsembri 2014. aasta kohtuotsus Sanders ja Huber (C-400/13 ja C-408/13, edaspidi „kohtuotsus Sanders ja Huber“, EU:C:2014:2461, punkt 30 ja seal viidatud kohtupraktika).

40 Vt selle kohta täpsustused, mis on esitatud kohtuotsuses CDC Hydrogen Peroxide (punkt 55).

41 Euroopa Kohus on oma kohtupraktikas, mis käsitleb mõistet „paik, kus kahju tekitanud juhtum on toimunud“, otsustanud, et see mõiste tähistab nii kahju tekkimise paika kui ka selle kahju põhjustanud sündmuse toimumise paika ning seega võib kostja vastu hagi esitada hageja valikul nendest kahest paigast kas ühe või teise kohtule (vt kohtuotsus Verein für Konsumenteninformation, punkt 23 ja seal viidatud kohtupraktika), mis eeldab, et need ei lange kokku (vt eelkõige 30. novembri 1976. aasta kohtuotsus Bier, 21/76, EU:C:1976:166, punktid 24 ja 25).

42 Vt selle kohtuasja üksikasjaliku analüüsi kohta käesoleva ettepaneku punktid 100 ja 101.

43 Vt käesoleva ettepaneku punkt 22.

53. Kui kohtuasjas, milles tehti kohtuotsus Tibor-Trans, oli hagejast äriühing otsustanud esitada oma hagi ainult ühe kõnesolevas keelatud kokkuleppes osaleja vastu, kellelt ta ei olnud kaupa ostnud,⁴⁴ siis RH esitas käsitletaval juhul oma hagi kõnesolevas keelatud kokkuleppes osalenud teiste äriühingute hulgast mitme vastu, kelle asukoht oli väljaspool Hispaaniat ning kellelt ei ostetud nende valmistatud veokeid otse. Lisaks esitas RH hagi nende äriühingute Hispaania tütaretevõtja vastu,⁴⁵ kellele allub Hispaania sõidukite edasimüüja, kellelt RH kaupa ostis, nagu võib järeldada kohtuasja materjalide põhjal.⁴⁶

54. Teiseks kahtles eelotsusetaotluse esitanud kohus kohtuasjas, milles tehti kohtuotsus Tibor-Trans, kas analoogia alusel saab kohaldada kohtuotsust CDC Hydrogen Peroxide, milles Euroopa Kohus oli leidnud, et pädev kohus on hagejast äriühingu asukoha kohus ja seda seetõttu, et poolte vahel puudus otsene lepinguline seos ning oli kohustus jätta järgimata kohtualluvuseeskiri, mille kohaselt eelistatakse *forum actoris*'t.⁴⁷

55. Euroopa Kohus otsustas, et „määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkti 2 tuleb tõlgendada nii, et eelkõige veokite hinnastamise ja brutohinna tõstmise salajastes kokkulepetes seisnevast ELTL artikli 101 rikkumisest tuleneva kahju hüvitamise hagi puhul on põhikohtuasja asjaoludel „paigaks, kus kahju tekitanud juhtum on toimunud“, paik, kus asub turg, mida see rikkumine kahjustas, ehk paik, kus hindu turul moonutati ja kus kannatanu väitel talle kahju tekkis, isegi kui hagi on esitatud kartellis osalenud niisuguse isiku vastu, kellega kannatanul lepinguline suhe puudus“.⁴⁸

56. *Kahju kindlaksmääramise kohta* märkis Euroopa Kohus, et „[p]õhikohtuasjas tulenes väidetav kahju seevastu peamiselt kunstlikult kõrgendatud hindade tõttu makstud kõrgemast hinnast, olles seetõttu ELTL artikli 101 rikkumise otsene tagajärg ja käsitatav otsese kahjuna, mis võimaldab põhimõtteliselt selle liikmesriigi kohtu pädevuse tekkimise, mille territooriumil kahju tekkis“.⁴⁹

57. *Otseselt kantud kahju tekkimise koha kohta* otsustas Euroopa Kohus, et „[k]ui [...] turg, mida konkurentsivastane tegevus kahjustab, asub liikmesriigis, mille territooriumil kahju väidetavalt tekkis, tuleb järeldada, et kahju tekkimise paik määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkti 2 kohaldamise seisukohast asub selles liikmesriigis“.⁵⁰

58. Euroopa Kohus viitas selle otsuse põhjendamiseks kohtuotsuse flyLAL-Lithuanian Airlines punktile 40. Märgin seega esiteks, et sama laadi hinnakokkulepet käsitlevas asjas, milles olid määratud trahvid samadel tingimustel nagu see, mille tõttu esitati kahju hüvitamise hagi kohtuasjas CDC Hydrogen Peroxide⁵¹, laiendas Euroopa Kohus lahendust, mille ta oli valinud kohtuasjas, milles riigisisene konkurentsinookogu oli tuvastanud turgu valitseva seisundi ja väideti, et tegemist on konkurentsivastase kokkuleppega.⁵² Teiseks põhineb see lahendus kahe asjaolu kokkulangemisel, need asjaolud on kahjustatud turu paik ja paik, kus väidetav kahju tekkis.⁵³

44 Vt kohtuotsus Tibor-Trans (punkt 36).

45 Rõhutan, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu kahtlused ei puuduta otsust esitada hagi Hispaania tütaretevõtja vastu. Selles küsimuses täpsustan nagu ka Hispaania valitsus, et varsti lahendab Euroopa Kohus (kohtuasjas Sumal (C-882/19)) küsimuse, kas eraõiguslike hagide raames, milles palutakse hüvitada kahju, mida kandis komisjoni poolt – käsitletaval juhul veokikartelli otsusega – tuvastatud konkurentsivastase tegevuse läbi kahju kannatanu, ei ole sellel kannatanul õigust nõuda selle kahju hüvitamist mitte komisjoni otsuses konkreetselt nimetatud emaettevõtjalt, vaid tütaretevõtjalt, kes kuuluvad samasse äriühingute kontserni, ning seda vastavalt majandusliku ühtsuse teooriale konkurentsioiguses (vt kohtujuristi ettepanek kohtuasjas Sumal (C-882/19, EU:C:2021:293)).

46 Euroopa Kohtu käsutuses olevatest kohtuasja materjalidest ilmneb, et nagu kohtuasjas, milles tehti kohtuotsus Tibor-Trans (vt punkt 30), kandsid Hispaania edasimüüjad hinnatõusu üle lõppostjatele. See, et ei ole menetlust, mis oleks algatatud otseste ostjate hagi alusel või mis oleks suunatud nende vastu, kõneleb sellest, et tegevus oli ühtne.

47 Vt kohtuotsus Tibor-Trans (punkt 19).

48 Kohtuotsus Tibor-Trans (punkt 37).

49 Kohtuotsus Tibor-Trans (punkt 31).

50 Kohtuotsus Tibor-Trans (punkt 33).

51 Vt kohtuotsus CDC Hydrogen Peroxide (punkt 10).

52 Vt kohtuotsus flyLAL-Lithuanian Airlines (punktid 20 ja 34).

53 Vt kooskõlastamise puudumise mõju kohta käesoleva ettepaneku punkt 95.

59. Üldisemalt annavad paljud teisedki viited kohtuotsusele flyLAL-Lithuanian Airlines kohtuotsuses Tibor-Trans tunnistust Euroopa Kohtu praktika arengust, mille eesmärk on ühtlustada asjaolud, mis loovad seose otseselt kantud kahju paigaga, olgu siis tegemist ostmisel tasutud kõrgema hinna⁵⁴ või müüginahku vähenemisega,⁵⁵ ning tegemata vahet selle põhjal, kas konkurentsivastane käitumine on ametiasutuse eelneva otsusega tuvastatud või mitte.⁵⁶

60. Seda kohtupraktika suunda, mille puhul võetakse arvesse turgu, mida kahjustas konkurentsivastane tegevus, mille hüvitamist kohtus nõutakse, kinnitati väga hiljuti kohtuotsuses Wikingerhof, milles Euroopa Kohus otsustas, et lepinguvälise kahju hulka määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkti 2 tähenduses kuulub hagi, millega soovitakse lõpetada teatav tegevus, mis toimub hagejat kostjaga siduva lepingulise suhte raames ja mis põhineb kostja turgu valitseva seisundi väidetaval kuritarvitamisel, millega ta rikub konkurentsioigust.⁵⁷

61. Euroopa Kohus leidis, et põhikohtuasja asjaoludel „[on k]ohus, kes on määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkti 2 kohaselt pädev[...], teisisõnu [...] pädev turu osas, mida on väidetava konkurentsivastase tegevusega kahjustatud, kõige sobivam tegema otsust põhiküsimuse kohta, st selle väite põhjendatuse kohta ja seda eriti *sel puhul asjasse puutuvate tõendite kogumise ja hindamise seisukohast*“.⁵⁸

62. Esiteks märgin, et kohtuotsuses Wikingerhof pööras Euroopa Kohus erilist rõhku sellele täpsustusele paiga kohta, kus kahju tekitanud juhtum on toimunud või võib toimuda, sest temalt küsiti, kas määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkt 2 on kohaldatav olenevalt hageja nõuete kvalifikatsioonist,⁵⁹ mitte olenevalt ühe sellest artiklist tuleneva kohtualluvuse kriteeriumi kindlakstegemisest.⁶⁰

63. Teiseks tuleb minu arvates juhiseid tuletada viidetest kohtuotsuse Wikingerhof punktis 37 kohtuotsustele Tibor-Trans ja Verein für Konsumenteninformation, et põhjendada analoogia alusel Euroopa Kohtu otsust kohtualluvuse küsimuses.

b) Kahjustatud turu paiga kahju tekkimise paigaks valimise põhjendus

64. Kohtuotsuse Tibor-Trans punktis 34, millele on viidatud kohtuotsuses Wikingerhof⁶¹ ning mida tuleb tõlgendada koostoimes selle esimese kohtuotsuse punktidega 33 ja 35, leidis Euroopa Kohus, et *paik, kus asub kahjustatud turg*, millel kannatanu väidab end olevat kahju kandnud, valitakse vajadusest *leida kohus, kellel on kõige lihtsam* arutada kahju hüvitamise hagsid, mis on esitatud seoses konkurentsi kahjustava teoga, *tagada niisuguse eeskirja etteaimatavus* asjaomasele ettevõtjale ning *täita nõuded*, mille kohaselt peavad niisugused kahju hüvitamise hagd *vastama kohaldatavale õigusele*.⁶²

54 Vt kohtuotsused CDC Hydrogen Peroxide (punkt 52) ja Tibor-Trans (punkt 26).

55 Vt kohtuotsus flyLAL-Lithuanian Airlines (punkt 36).

56 Õiguse kohta, mis on igal isikul, kes leiab, et teda on konkurentsioiguse rikkumisega kahjustatud, nõuda selle kantud kahju hüvitamist, mis ei sõltu sellest, kas konkurentsiasutus on kahju enne tuvastanud, vt käesoleva ettepaneku punkt 67 ja 68. joonealune märkus. Vt ka Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. novembri 2014. aasta direktiivi 2014/104/EL teatavate eeskirjade kohta, millega reguleeritakse liikmesriikide õiguse kohaseid kahju hüvitamise hagsid liikmesriikide ja Euroopa Liidu konkurentsioiguse rikkumise korral (ELT 2014, L 349, lk 1), põhjendused 3, 12 ja 13.

57 Vt kohtuotsus Wikingerhof (punktid 36 ja 38).

58 Kohtuotsus Wikingerhof (punkt 37). Kohtujuristi kursiiv.

59 Vt kohtuotsus Wikingerhof (punktid 33–35).

60 Vt selle kohta kohtujurist Saugmandsgaard Øe ettepanek kohtuasjas Wikingerhof (C-59/19, EU:C:2020:688, 20. joonealune märkus).

61 Kohtuotsuse Tibor-Trans punktis 34 on osaliselt ära toodud kohtuotsuse flyLAL-Lithuanian Airlines punkt 40.

62 Kohtuotsuse Tibor-Trans punktis 35 on viidatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. juuli 2007. aasta määruse (EÜ) nr 864/2007 lepinguväliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta (Rooma II) (ELT 2007, L 199, lk 40) põhjendusele 7 ja artikli 6 lõike 3 punktile a. Selles artiklis, mis on kohaldatav alates 11. jaanuarist 2009, on nähtud ette, et kahju hüvitamise hagi korral, mis on seotud niisuguse konkurentsi piirava tegevusega, kohaldatakse selle riigi õigust, kus turgu mõjutatakse või tõenäoliselt mõjutatakse.

65. Kohtuotsuse Verein für Konsumenteninformation punktis 38, millele on samuti viidatud kohtuotsuses Wikingerhof⁶³, põhjendas Euroopa Kohus tõlgendust, mille tõttu ta leidis, et *kahju tekkimise paik on paik, kus asjaomane sõiduk osteti*⁶⁴, nii, et see on „kooskõlas ka määruse nr 1215/2012 põhjenduses 16 silmas peetud läheduse ja nõuetekohase õigusemõistmise eesmärkidega, kuna *tekitatud kahju suuruse kindlaksmääramisel võib liikmesriigi kohtul tekkida vajadus hinnata selle liikmesriigi turutingimusi, mille territooriumil nimetatud sõiduk osteti*. Just viimati nimetatud liikmesriigi kohtutel on *lihtsam koguda nende hinnangute andmiseks vajalikke tõendeid*“⁶⁵.

66. Nendes kolmes kohtuotsuses näitab see, kuidas Euroopa Kohtu valitud seose põhjendus areneb, minu arvates, et arvesse võetakse konkretselt konkurentsialase kohtuvaidluse erilist mõõdet. Õigusvastase käitumise korral, mis kahjustab majanduslikku turgu, aitab kergem juurdepääs tõenditele, mis on selle turu tingimuste ja niisuguse käitumise tagajärgede hindamiseks vajalikud, kaasa menetluse otstarbekale korraldusele.⁶⁶ Tegemist on seega määrava tähtsusega asjaoluga selle kohtu valimisel, kes on kõige sobivam normaalse konkurentsi eeskirjade järgimist tagama nii, et karistatakse selle konkurentsi iga rikkumise eest ning tagatakse tõhusalt kannatanu õigus kaitsele.

67. Seega tuleb Euroopa Kohtu praktika, mida on korratud niisugustest pragmaatilistest õigustavatest kaalutlustest lähtudes, asetada konteksti, mille tähtsust rõhutati alles üsna hiljuti.⁶⁷ Euroopa Kohtu praktika aitab jätkuvalt kohaldada konkurentsiõigust ja eriti ELTL artikli 101 kohaldamise eraõiguslikku etappi,⁶⁸ sest see soodustab liikmesriikide kohtutele esitatavate kahju hüvitamise hagide arengut ja tugevdamist.⁶⁹ On vaja rõhutada, et Euroopa Kohus on pannud neile kohtutele selle õiguse kaitsmise ülesande, tänu millele toimivad liidu konkurentsieeskirjad paremini.⁷⁰ Lisaks on Euroopa Kohus täpsustanud, et liikmesriikide kohtutele esitatavad liidu konkurentsiõiguse rikkumisega tekitatud kahju hüvitamise hagid moodustavad seega lahutamatu osa nende eeskirjade jõustamise süsteemist, mille eesmärk on hoida ära ettevõtjate konkurentsivastane tegevus ja pärssida nende tahet niisuguse tegevusega tegeleda.⁷¹

63 Selles punktis on viidatud kohtuotsuse Tibor-Trans punktile 34.

64 Vt kohtuotsus Verein für Konsumenteninformation (punkt 35).

65 Kohtujuristi kursiiv.

66 Vt kohtuotsused CDC Hydrogen Peroxide (punkt 53) ja flyLAL-Lithuanian Airlines (punkt 27 ning seal viidatud lepinguvälist kahju käsitlev kohtupraktika).

67 Vt komisjoni aruanne direktiivi 2014/104 kohaldamise kohta (SWD(2020) 338 final), mis on kättesaadav järgmisel aadressil: https://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/report_on_damages_directive_implementation_en.pdf, ja selle tutvustus Ronzano, A., „Dommages: La Commission européenne publie un rapport transitoire sur l'évaluation de la directive „dommages“ et de sa transposition par les États membres (directive 2014/104/EU)“, *Concurrences*, Institut de droit de la concurrence, Paris, 2021, n° 1, ning komisjoni pressiteade https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fr/ip_20_2413.

68 Euroopa Kohus on otsustanud, et ELTL artikli 101 täielik toime ja eriti selle artikli lõikes 1 sätestatud keelu soovitatav toime oleks kaheldav, kui igäüks, kellele konkurentsi piirava või kahjustava lepingu või tegevusega kahju on tekitatud, ei saaks talle tekitatud kahju hüvitamist nõuda (20. septembri 2001. aasta kohtuotsus Courage ja Crehan (C-453/99, EU:C:2001:465, punkt 26)), kui kahju ja ELTL artikliga 101 keelatud kokkuleppe või tegevuse vahel on põhjuslik seos (14. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Skanska Industrial Solutions jt (C-724/17, EU:C:2019:204, punktid 25 ja 26 ning seal viidatud kohtupraktika)).

69 Vt komisjoni aruanne, millele on viidatud käesoleva ettepaneku 67. joonealuses märkuses ning milles ta tõdeb, et liikmesriikide kohtutele esitatud niisuguste eraõiguslike hagide arv, milles nõutakse konkurentsieeskirjade rikkumisega põhjustatud kahju hüvitamist, on tõusnud pärast direktiivi 2014/104 vastuvõtmist umbes 50 kohtuasjalt 2014. aasta algul 239 kohtuasjale, mis olid 2019. aastal pooleli. Vt ka Wurmnest, W., „Forum Shopping bei Kartellschadensersatzklagen und die Kartellschadensersatzrichtlinie“, *Neue Zeitschrift für Kartellrecht*, C.H. Beck, München, 2017, nr 2, III, 2, c) ning 64. joonealune märkus.

70 Vt 30. jaanuari 1974. aasta kohtuotsus BRT ja Société belge des auteurs, compositeurs et éditeurs (127/73, EU:C:1974:6, punktid 15 ja 16) ning 20. septembri 2001. aasta kohtuotsus Courage ja Crehan (C-453/99, EU:C:2001:465, punkt 25).

71 Vt 14. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Skanska Industrial Solutions jt (C-724/17, EU:C:2019:204, punkt 45) ning analoogia alusel 21. jaanuari 2021. aasta kohtuotsus Whiteland Import Export (C-308/19, EU:C:2021:47, punkt 56).

68. Lõpuks tuleb märkida, et liikmesriikide konkurentsiasutuste ja kohtute üksteise tegevust täiendavat tegevust on reguleeritud nõukogu 16. detsembri 2002. aasta määrusega (EÜ) nr 1/2003 asutamislepingu artiklites 81 ja 82 sätestatud konkurentsieeskirjade rakendamise kohta⁷². Pealegi kehtestati direktiiviga 2014/104 selleks, et reguleerida riigisisises õiguses hagnosisid, millega palutakse hüvitada liikmesriikide ja liidu konkurentsieeskirjade rikkumisega põhjustatud kahju, uued menetlus- ja materiaalõigusnormid, mis tuli kõikides liikmesriikides üle võtta hiljemalt 27. detsembriks 2016.⁷³

69. Tuleb siiski märkida, et kuigi nende õigusnormide eesmärk on võimaldada kahjustatud ettevõtjatel saada täielikku hüvitist ning selleks on nähtud ette eelkõige tõendamist käsitlevad sätted nende märkimisväärsete takistuste ületamiseks, milleks on vastutuse kohaldamise tingimused konkurentsioigust puudutavates kahju hüvitamise kohtuvaidluses, ei ole nendega ikkagi kehtestatud kohtualluvuse erisätteid.

70. Järelikult, kui põhimõtteliselt kohandatakse seda, et kohtuotsuses Tibor-Trans määras Euroopa Kohus kahju tekkimise paiga kindlaks nii, et see on selle turu paik, mida rikkumine kahjustas, st paik, kus turuhindu moonutati ja kus kannatanu väidab end olevat kahju kandnud,⁷⁴ äsja meenutatud kontekstile, et teha kindlaks kohus, kellele asi rahvusvahelise kohtualluvuse alusel allub,⁷⁵ näib mulle, et see paik ei ole piisavalt täpne selleks, et tähistada kohut, kellele asi allub asjaomase liikmesriigi piires territoriaalse kohtualluvuse alusel.⁷⁶ Minu arvates kujutab see Euroopa Kohtu teisi otsuseid arvesse võttes õiguskindlusetuse allikat selle määruse nr 1215/2012 artikli 7 punktis 2 ette nähtud kohtualluvuse võimaluse kasutamisel, mis on hageja käsutuses.⁷⁷

71. Mulle näib seega vajalik, et Euroopa Kohtu vastust eelotsusetaotluse esitanud kohtul tekkinud küsimustele, mis peaks põhikohtuasja asjaolusid arvestades olema otseseks jätkuks kohtuotsusele Tibor-Trans, täiendatakse selles punktis, et liikmesriikide kohtute käsutuses oleks vastus, mis väljub selle juhtumi kitsast raamistikust, mis eelotsusetaotluse esitamist õigustas. Arvesse tuleb võtta ka seda, kui palju menetlusi võidakse algatada kõnesoleva keelatud kokkuleppe ulatuse tõttu.

c) Väidetava kahju tekkimise täpse paiga kindlakstegemine kahjustatud turul, et teha kindlaks pädev kohus

72. Kohtuotsuses *flyLAL-Lithuanian Airlines, mis moodustab kohtuotsuse Tibor-Trans aluse*, otsustas Euroopa Kohus, et „konkurentsivastase tegevusega tekitatud kahju hüvitamise hagi korral on niisuguses olukorras nagu see, mis esineb põhikohtuasjas, „paik, kus kahjustav sündmus on toimunud“, eelkõige paik, kus tekkis müüginahku vähenemises seisnev saamata jäänud tulu, see tähendab paik, kus asub turg, mida see konkurentsivastane tegevus kahjustab ja millel teatud isikule tema väitel kahju tekitati“.⁷⁸

72 EÜT 2003, L 1, lk 1; ELT eriväljaanne 08/02, lk 205. Vt selle määruse põhjendus 7 ja artikkel 6. Vt ka ETL artiklite 101 ja 102 kohaldamist käsitlevate õigusnormide ja menetluste kaasajastamise kohta määrusega nr 1/2003 kohtujurist Pitruzzella ettepanek kohtuasjas *Whiteland Import Export* (C-308/19, EU:C:2020:639, punkt 50).

73 Vt komisjoni aruanne, millele on viidatud käesoleva ettepaneku 67. joonealuses märkuses. Komisjon märgib selles, et direktiiv 2014/104 võeti 21 liikmesriigis üle hilja ning et neid juhtumeid, mil liikmesriikide kohtud on kohaldanud ülevõetud direktiivi, ei ole veel eriti palju. Komisjon rõhutab, et konkurentsivastase tegevuse algusest kuni kohtuotsuseni, millega mõistetakse välja kahjuhüvitis, kulub keskmiselt 13 aastat. Vt ka käesoleva ettepaneku punkt 108.

74 Vt selle kohtuotsuse punktid 33 ja 37.

75 Vt käesoleva ettepaneku punkt 39.

76 Seda seisukohta jagab komisjon oma vastuses Euroopa Kohtu kirjalikele küsimustele. Vt üldisemalt raskuse kohta teha kindlaks, kus rikkumine aset leidis, Ancel, M.-E., „Un an de droit international privé du commerce électronique“, *Communication Commerce électronique*, LexisNexis, Paris, 2021, n° 1, punkt 4.

77 Vt selle kohta Heuzé, V., Mayer, P., ja Remy, B., *Droit international privé*, 12e éd., Librairie générale de droit et de jurisprudence, Paris, 2019, punkt 296, lk 203 ja 204. Vt ka Euroopa Kohtu praktika kasuistliku aspekti kohta Thode, R., *op. cit.*, punktid 93 ja 95a.

78 Kohtuotsus *flyLAL-Lithuanian Airlines* (punkt 43).

73. Sellest tõlgendusest võib kergesti tuletada väidetava kahju tekkimise täpse paiga. Vaidluseni viis ühe ettevõtja konkurentsivastane käitumine turul, kus selle käitumise läbi kahju kannatanu, nimelt lennuettevõtja, peamiselt tegeles oma tegevusega, milleks olid tšarterlennud väljumisega Vilniusest (Leedu) ja saabumiskohaga Vilniuses, mis on selle liikmesriigi pealinn, kus oli selle lennuettevõtja asukoht. Euroopa Kohus tuvastas, et tegemist on „peamiselt kahjustatud turuga“.⁷⁹

74. Lisaks märkis Euroopa Kohus kohtuotsuse flyLAL-Lithuanian Airlines punktis 40, et see lahendus põhineb kahe asjaolu kokkulangemisel, need asjaolud on paik, kus asub turg, mida see konkurentsivastane tegevus kahjustab, ja paik, kus tekib väidetav kahju, mida see tegevus põhjustas. Nii on tagatud kohtualluvuse piiramine kahjuga, mida kanti ainult ühe liikmesriigi territooriumil, ning seose olemasolu üldise huvi ja ettevõtja huvide või üldisemalt erahuvide kahjustamise vahel.

75. Et kahjustatud turg oli turg, kus kannatanu oma lennureiside müügi tegevusega peamiselt tegeles, ja et talle sai osaks saamata jäänud tulu,⁸⁰ oli see kokkulangevuse tingimus tingimata täidetud.⁸¹ Seepärast tuli kohtuks, kellele asi allub territoriaalse kohtualluvuse alusel, määrata selle paiga kohus, kus oli konkurentsivastase tegevuse läbi kahju kandnud ettevõtja asukoht,⁸² ja seda väidetava kahju laadi tõttu.

76. Kohtuotsuses *Tibor-Trans* lähtuti samasugusest arutluskäigust nagu kohtuotsuses flyLAL-Lithuanian Airlines. Euroopa Kohus sai seose rikkumisega kahjustatud turu ja selle turu vahel, kus kannatanu väitis end olevat tasunud liiga kõrget hinda, tuvastada asjaolu põhjal, et nagu põhikohtuasjaski on turuks, mida veokite hinna keelatud kokkulepe kahjustas, selle liikmesriigi turg, kus ettevõtja, kes selle kokkuleppe läbi kahju kandis, ostis sõidukeid edasimüüja vahendusel, kelle asukoht oli sama liikmesriigis, mis on ka liikmesriik, kus ta oma veotegevusega tegeleb.⁸³

77. Nii leidis Euroopa Kohus kohtuotsuses *Tibor-Trans*, et kahju tekkimise paik on „paik, kus hindu turul moonutati ja kus kannatanu väitel talle kahju tekkis“,⁸⁴ mitte liiga kõrge hinna tasumise paik,⁸⁵ mille oleks võinud tuletada kohtuotsuse flyLAL-Lithuanian Airlines punktis 43 otsesest kohandusest,⁸⁶ täpsustamata siiski, et tegemist on kahju tekkimise paigaga.⁸⁷

78. Esiteks on vaja märkida, et nii kindlaks määratav kohus, kellele asi liikmesriigis allub territoriaalse kohtualluvuse alusel, ei ole selgelt kindlaks tehtav – erinevalt sellest, mida Euroopa Kohus otsustas kohtuotsuses *CDC Hydrogen Peroxide* samasuguse rikkumise puhul, mille eest komisjon karistused määras, st et seoseks tuleb pidada paika, kus asub kahjustatud isiku asukoht.

79 Vt kohtuotsus flyLAL-Lithuanian Airlines (punktid 38 ja 39).

80 Vt kohtuotsus flyLAL-Lithuanian Airlines (punkt 39).

81 Vt kantud kahju kokkulangevuse kohta turul sel põhjusel, et turule on põhjustatud kahju, E. Farnoux' analüüs *Les considérations substantielles dans le règlement de la compétence internationale des juridictions: réflexions autour de la matière délictuelle*, Tome I, thèse de doctorat soutenue le 20 octobre 2017, punkt 303. Ta täpsustab selles küsimuses – minu arvates õigesti –, et „[t]eesi võib isegi ümber pöörata: et turg koosneb ettevõtjate suhetest, siis kuna neid suhteid kahjustatakse (mõned ettevõtjad sellel kannavad kahju), kahjustatakse ka turgu. Kokkuvõttes võib mõju turule käsitada (määramata) kannatanutele põhjustatud kahjuna, kusjuures (üks kindel) kannatanu, kes nõuab selle kahju hüvitamist, kuulub tingimata nende (määramata) kannatanute hulka“.

82 Vt sellega seoses ka kohtuotsuse *Wikingerhof* ulatuse kohta, millest eelkõige A. Ronzano jäeldas, et „hotell, kes kasutab platvormi Booking.com, saab põhimõtteliselt esitada viimase vastu hagi selle liikmesriigi kohtusse, kus see hotell asub, et teha lõpp võimalikule turgu valitseva seisundi kuritarvitamisele, ning seda hoolimata sellest, et etteheidetav käitumine leiab aset lepingulise suhte raames“ („Compétence: la Cour de justice de l'Union européenne dit pour droit qu'une action en responsabilité fondée sur l'obligation légale de s'abstenir de tout abus de position dominante relève de la matière délictuelle au sens du règlement Bruxelles I bis (*Wikingerhof/Booking*)“, *Concurrences*, Institut de droit de la concurrence, Paris, 2021, n° 1).

83 Vt kohtuotsus *Tibor-Trans* (punktid 12, 30 ja 33).

84 Kohtuotsus *Tibor-Trans* (punkt 37).

85 Vt selle kohta sama kaalutus kohtujurist Campos Sánchez-Bordona ettepanekus kohtuasjas *Verein für Konsumenteninformation* (C-343/19, EU:C:2020:253, punkt 52). Vrd kohtuotsusega *Tibor-Trans* (punktid 31 ja 33), millest tuleneb, et kahju tekkimise paik asub liikmesriigis, kus asub turg, mida asjaomane rikkumine kahjustas, ja mille territooriumil tekkis liiga kõrge hinnast põhjustatud kahju.

86 Vt käesoleva ettepaneku punkt 72.

87 Vrd ka kohtuotsuse *CDC Hydrogen Peroxide* punktiga 55 ja kohtuotsuse *Verein für Konsumenteninformation* punktiga 40.

79. Teiseks tuleb selleks, et väljuda faktilisest raamistikust, milles Euroopa Kohtule küsimused esitati, arvesse võtta nende asjaolude mitmekesisust, milles kahju võidakse kanda hinnakokkuleppe korral, ja mis kujutab endast olulist erinevust võrreldes juhtudega, mil kahjustatakse majandustegevuse arengut. Konkreetselt sõidukite müügi ja veosektoris ei lange erinevalt otsese ostja olukorrast selle turu paik, mida konkurentsivastane tegevus kahjustas, tuues kaasa kõrgema hinna, tingimata kokku paigaga, kus kõnesolevad kaubad osteti, või paigaga, kus lõppostja tegevusega tegeles.

80. Nendel põhjustel ja võttes arvesse põhimõtet, et mõistet „paik, kus kahju tekitanud juhtum on toimunud“, tuleb tõlgendada kitsalt,⁸⁸ tuleks selgitada välja selle kohtu kindlakstegemise kriteeriumid, mille poole hageja võib pöörduda.

81. Selleks kutsun Euroopa Kohut üles nii nagu äriühingud Volvo, Hispaania valitsus ja komisjon tõmbama paralleele kohtuotsusega Verein für Konsumenteninformation põhjendusel, et see kohtuotsus tehti kohtuasjas, millel on mitu ühist aspekti põhikohtuasjaga, nagu ka kohtuasjal, milles tehti kohtuotsus Tibor-Trans, ning et see on viimase jätk.⁸⁹ Vastava hagi ese oli selle kahju hüvitamine, mis põhjustati sõidukite ostmisega kolmandalt isikult hinnaga, mis oli nende tegelikust väärtusest kõrgem,⁹⁰ ja seda nende sõidukite tootjate ebaseadusliku käitumise tõttu⁹¹.

82. Euroopa Kohus otsustas, et lõppostja kahju, mis ei ole ei kaudne ega puhtalt varaline, tekib asjaomase sõiduki ostmisel kolmandalt isikult.⁹² See kriteerium kujutab endast ainsat asjakohast seost seetõttu, et esineb seos ainelise varaga, mis õigustab seda, et ei püüta leida muid eriasjaolusid nagu kohtuasjades, milles finantsinvesteeringud tõid kaasa asjaomaste isikute finantsvara vähenemise.⁹³

83. Seega esiteks näib nüüd selgelt, et varalise kahju korral, mis tuleneb vara väärtuse kaotusest,⁹⁴ mis ei ole seega puhtalt varaline kahju, on kahju tekkimise paigaks selle vara ostmise paik.⁹⁵

84. Lisaks tuleneb varaline kahju asjaolust, et *asjaomase vara omandamiseks tehtud makse eest* saadakse – kui ilmneb selle valmistaja õigusvastane käitumine – vara, mille väärtus on seetõttu väiksem.⁹⁶

85. Teiseks tekib põhikohtuasja asjaoludel õigustatult küsimus, mida tähendab termin „omandamine“, sest RH oli sõlminud liisingulepingud, mille raames sai ta veokite omanikuks.

88 Vt kohtuotsused flyLAL-Lithuanian Airlines (punkt 26) ja Verein für Konsumenteninformation (punkt 26).

89 Vt kohtuotsuse Verein für Konsumenteninformation punktid 38 ja 39, milles viited kohtuotsuse Tibor-Trans punktidele 34 ja 35 aitavad selle tähendust täpsustada.

90 Vt kohtuotsus Verein für Konsumenteninformation (punkt 30).

91 Vt kohtuotsus Verein für Konsumenteninformation (punktid 29, 34 ja 37).

92 Vt kohtuotsus Verein für Konsumenteninformation (punktid 35, 37–39).

93 Vt kohtuotsus Verein für Konsumenteninformation (punkt 33).

94 See väljend oma laiemas tähenduses hõlmab kunstlikult tõstetud hindade juhtumeid.

95 Vt kohtuotsus Verein für Konsumenteninformation (punkt 35). Järelikult tuleb asuda seisukohale, et lähtuda ei saa kriteeriumidest, mida nimetati eelotsusetaotluses kohtuasjas, milles tehti kohtuotsus Verein für Konsumenteninformation (punktid 10 ja 12), näiteks sõiduki tarnimise lepingu sõlmimise paik. Nende kriteeriumide analüüsi kohta vt kohtujurist Campos Sánchez-Bordona ettepanek kohtuasjas Verein für Konsumenteninformation (C-343/19, EU:C:2020:253, 31. joonealune märkus, mis käsitleb paika, kus kohustus tekkis, ning tarnekoha kohta punktid 78 ja 79). Selles viimases küsimuses vt ka 27. oktoobri 1998. aasta kohtuotsus Réunion européenne jt (C-51/97, EU:C:1998:509, punktid 33 ja 34). Selles kohtuotsuses jättis Euroopa Kohus kõrvale lõpptarne koha. Lepingu täitmise paiga kohta vt kohtujurist Jääskineni ettepanek kohtuasjas CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2014:2443, punkt 50).

96 Vt kohtuotsus Verein für Konsumenteninformation (punkt 34).

86. Asjaolu, et kahju hüvitamise nõue põhineb konkurentsioigusel, põhjendab minu arvates majanduslikku lähenemist⁹⁷ mõistele „omandamine“, sest see avaldub selles, et vara, mis on liisingulepingu esemeks, kirjendatakse bilansi aktivas.

87. Selles mõttes nõustun arvamusega, mida avaldas kohtujurist Campos Sánchez-Bordona ning mille kohaselt „[on õ]ige lähtepunkt [...] toiming, mille alusel läks kaup asjaomase isiku vara hulka ja põhjustas kahju. Kahju tekkimise koht on see, kus see tehing sõlmiti“.⁹⁸

88. Tehingu paika võib seega mõista laialt nii, et see on paik, kus kokkulepe vara või hinna kohta sõlmiti,⁹⁹ mitte hinna tasumise paik¹⁰⁰ või vara üleandmise paik, sest need toimingud võivad toimuda teistes paikades kokkuleppele järgnevas etapis.¹⁰¹

89. Nõuet, et kohtualluvus peab olema etteaimatav¹⁰² kostjale, näib minu arvates olevat järgitud, sest tema seisukohast valitakse kauba turustamise paik ja käsitletaval juhul paik, kus sõidukite edasimüüja või ükskõik missugune muu vahendaja, keda neid on müüma volitatud, seda turustab, olenemata omandi mis tahes üleminekust õiguslikus tähenduses.

90. Ka hea õigusemõistmise nõuet on järgitud nii ülekaaluka huvi tõttu, milleks võib olla asjaolu, et kohus on pädev analüüsima ka võimalikke tehingu teinud vahendaja nõudeid samal alusel või küsimust, kas viimane saab kanda ülekulud üle järgnevale ostjale, mis kujutab endast korduvat kaitsevahendit.¹⁰³

91. Määruse nr 1215/2012 eesmärgid, mida Euroopa Kohus on täpsustanud kõige hiljutisemates kohtuotsustes osas, mis puudutab tõendamisnõudeid asjaomastes vaidlustes, mis tuleb täita parimal võimalikul viisil,¹⁰⁴ tunduvad mulle samuti olevat saavutatud, kui kahju tekkimise paigaks loetakse tehingu paika ilma muude eriasjaoludeta juhul, kui omand üle ei lähe.

92. Erinevalt vaidlustest, milles puhtalt väidetakse varaline kahju õigustab seda, et mitu konkreetset asjaolu korvavad selle, et puudub seos ainelise varaga, piisab põhimõtteliselt seosest tehingu paigaga, et määrata kohus, kellel on objektiivselt kõige lihtsam analüüsida asjaolusid, mis moodustavad kostja vastutuse.¹⁰⁵

97 Vt sellega seoses, mis puudutab valikulist kohtualluvust põhitarne paiga majanduslike kriteeriumide põhjal kindlaksmääramise lepingulistes küsimustes, 3. mai 2007. aasta kohtuotsus Color Drack (C-386/05, EU:C:2007:262, punktid 40 ja 45). Vt ka kohtujurist Campos Sánchez-Bordona ettepanek kohtuasjas Verein für Konsumenteninformation (C-343/19, EU:C:2020:253, punkt 36), mille kohaselt „annab eseme ostmise varale, millesse see integreeritakse, väärtuse, mis on vähemalt samaväärne väärtusega, mis tuleneb sellest esemest (ja milleks on ostu-müügi korral hind, mis eseme eest makstakse)“.

98 Kohtujurist Campos Sánchez-Bordona ettepanek kohtuasjas Verein für Konsumenteninformation (C-343/19, EU:C:2020:253, punkt 74). Vt termini „tehing“ kohta ETL artikli 101 lõike 1 punkt a.

99 Väljendit „paik, kus tekkis lepinguline kohustus“, või väljendit „paik, kus määrati kindlaks müügihind“, mis tulenevad 16. juuni 2016. aasta kohtuotsusest Universal Music International Holding (C-12/15, EU:C:2016:449, vastavalt punktid 30 ja 31), võib samuti kasutada.

100 Vt selle kohta 16. juuni 2016. aasta kohtuotsus Universal Music International Holding (C-12/15, EU:C:2016:449, punktid 32 ja 39). Vt ka 9. juuli 2009. aasta kohtuotsus Rehder (C-204/08, EU:C:2009:439, punkt 39).

101 Vrd 16. juuni 2016. aasta kohtuotsus Universal Music International Holding (C-12/15, EU:C:2016:449, punkt 38).

102 Selle nõude – mida tuleb käsitada suhtelisena – järgimise ja õigusvastase käitumise tuvastamise arvessevõtmise kohta vt Racine, J.-B., „Le forum actoris en droit international privé“, *Droit international privé, années 2016-2018*, éditions Pedone, collection „Travaux du Comité français de droit international privé“, Paris, 2019, vastavalt punktid 79, lk 68, ja 57, lk 57.

103 Vt Amaro, R., ja Laborde, J.-F., *La réparation des préjudices causés par les pratiques anticoncurrentielles, recueil de décisions commentées*, 2e éd., Institut de droit de la concurrence, Paris, 2020, punkt 245, lk 147. Selle küsimuse olulisuse kohta, millest annavad tunnistust komisjoni tööd, vt käesoleva ettepaneku 67. joonealune märkus.

104 Vt käesoleva ettepaneku punkt 66. Vt ka 16. juuni 2016. aasta kohtuotsus Universal Music International Holding (C-12/15, EU:C:2016:449, punkt 27 ja seal viidatud kohtupraktika).

105 Vt kohtuotsus Verein für Konsumenteninformation (punkt 33 ja seal viidatud kohtupraktika).

93. Järelikult vastab see, kui pädevaks kohtuks peetakse kunstlikult tõstetud hinnaga veokite ostmise paiga kohut, tõendamise vajadustele vaidluses, kui kannatanu väidab end olevat kandnud kahju seoses sõidukite kõrgemate hindadega teatavas paigas kahjustatud turul, millel ta tegutseb, ja seda samadel põhjustel, millest lähtuti kohtuotsuses Verein für Konsumenteninformation¹⁰⁶. Käsitletaval juhul on see RH-ga nii.

94. Seega teen oma analüüsi esimese osa tulemusena, mis käsitleb pädeva kohtu kindlakstegemist turul, mida konkurentsivastane tegevus on kahjustanud, Euroopa Kohtule ettepaneku asuda seisukohale, et kohus, kes on pädev tegema otsust hagi kohta, milles palutakse hüvitada kahju, mida põhjustati kõrgemate hindadega, mida pidi tasuma isik, keda hinnakokkulepe kahjustas, on *põhimõtteliselt* asjaomaste kaupade ostmise paiga kohus.

95. Sellegipoolest nagu ma juba möödaminnes mainisin,¹⁰⁷ tuleb minu arvates välja arvata olukord, kus väidetava kahju tekkimise paik ei lange kokku hindu moonutanud tegevuse läbi kahju kannatanu tegevuskohaga,¹⁰⁸ näiteks sõidukite ostmise korral mitmest liikmesriigist või mitmest müügikohast samas liikmesriigis või ka ostmise korral müüjalt, kelle asukoht on väljaspool kahjustatud turgu¹⁰⁹.

96. Kui iga tehingu paigas, mis kahjustatud turul/turgudel tehakse, on selle/nende analüüsimise tingimused samasugused, siis hageja kui kahju otsese kandja kantud kahju hindamisega on teisiti.¹¹⁰ Eeldatavasti võib analüüsimine olla raskem, kui pädev kohus ei ole kohus, kelle tööpiirkonnas kahjustatud isik majandustegevusega tegeleb. Nagu Euroopa Kohus on juba rõhutanud, kujutab see hindamine siduvalt tuvastatud õigusvastase kokkuleppe korral endast selle kohtu põhiülesannet, kellele on esitatud hagi, milles palutakse hüvitada sellest tulenev kahju.¹¹¹

97. Eelnevat arvestades olen arvamusel, et küsimus, kas asjakohane võib veel olla kasutada seost kahjustatud ettevõtja asukoha paigaga, mille Euroopa Kohus on teatatavatel eriasjaoludel kriteeriumiks valinud,¹¹² väärrib põhjalikumalt käsitlemist.

d) Kahju tekkimise paik kahjustatud isiku asukoha asemel

98. Mõned asjaolud õigustavad minu arvates – lähtudes määrusega nr 1215/2012 püstitatud läheduse eesmärgist¹¹³ –, et seos konkurentsivastase tegevuse läbi kannatanu asukohaga võiks ka olla asjakohane, tagamaks, et neid kahju hüvitamise hagnosisid, mis on geograafiliselt väga hajutatud rikkumiste korral keerukad nii olemuselt¹¹⁴ kui ka oma eseme poolest, menetletaks tõhusalt.¹¹⁵

106 Vt selle kohtuotsuse punkt 38.

107 Vt käesoleva ettepaneku punkt 79.

108 Nagu ka Hispaania valitsus oma vastuses Euroopa Kohtu kirjalikele küsimustele.

109 Vt üldisemalt kahju hüvitamise hagide eripära kohta Euroopa Liidu konkurentsieskirjade rikkumiste korral, mis puudutavad erinevaid liikmesriike, Gaudemet-Tallon, H., ja Ancel, M.-E., *op. cit.*, punkt 235, lk 357. Mis puudutab mitut ostmiskohta, mis võivad olla seotud äriühingute ühinemisega, vt näiteks faktilised asjaolud, mida on meenutatud kohtuotsuse Tibor-Trans punktis 14.

110 Kaudse kahju kannatanu kahju kohta, mis tekkis teises kohas kui kahju, mida põhjustati otsesele kahju kannatanule, kes seda algul kandis, ja mis ei saa olla kohtualluvuse aluseks, vt eelkõige kohtuotsused Tibor-Trans (punkt 29 ja seal viidatud kohtupraktika) ning Verein für Konsumenteninformation (punkt 27 ja seal viidatud kohtupraktika).

111 Vt kohtuotsus CDC Hydrogen Peroxide (punktid 53 ja 54).

112 Vt käesoleva ettepaneku punktid 100 ja 101.

113 Minu meelest ei põhjusta etteaimatavuse nõue raskusi, sest kostjate kui keelatud kokkuleppe liikmete seisukohast on teada turud, mida kokkulepe kahjustas, samuti otseste ja kaudsete ostjate tegevuskohad, võttes arvesse asjaomaseid tooteid. Nõustun ka seisukohaga, mida väljendas Racine, J.-B., *op. cit.*, punkt 79, lk 68, ja mille kohaselt ei tohi see nõue viia selleni, et soodustatakse õigusvastaste tegude toimepanijat. Lõpuks tuleb märkida, et kohtuotsuses Verein für Konsumenteninformation pidas Euroopa Kohus tähtsamaks läheduse eesmärki (vt võrdluseks kohtujurist Campos Sánchez-Bordona selles kohtuasjas (C-343/19, EU:C:2020:253) esitatud ettepaneku punktid 78 ja 79).

114 Vt käesoleva ettepaneku punkt 108 ja 118. joonealune märkus. Vt ka 21. jaanuari 2021. aasta kohtuotsus Whiteland Import Export (C-308/19, EU:C:2021:47, punkt 51 ning analoogia alusel punktid 52, 53 ja 65).

115 Vt selle kohta arutusele pandud asjaolud, mille esitas Euroopa Kohtule kohtujurist Jääskinen kohtuasjas CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2014:2443, punktid 47 ja 50).

99. Praktikas ei mõista ma, kuidas võiks läheduse eesmärgiga, mis tuleb nüüd Euroopa Kohtu praktikas väga selgelt esile,¹¹⁶ kooskõlas olla see, kui valitakse seos, mis sunniks ettevõtjat, kes ostis mitu veokit erinevatest liikmesriikidest, pöörduma kohtusse, mille tööpiirkonnas iga ostmiskoht asub, ning kui kahjustatud ettevõtja ei tegele seal pealegi mingi tegevusega.¹¹⁷ Lisaks ei paku määruse nr 1215/2012 artiklis 30 sätestatud seose-eeskirjad rahuldavaid lahendusi lõikega 2 kehtestatud tingimuse tõttu, sest selle kohaselt võib kohus teha otsuse ainult kahju kohta, mis tekkis tema tööpiirkonnas.¹¹⁸

100. Seda arvestades tuleb Euroopa Kohtu otsus kohtuasjas CDC Hydrogen Peroxide uuesti tähelepanu alla võtta. Kohtuasjas, milles tehti see kohtuotsus, arutati nõudeid hüvitada kogu kahju, mida põhjustas mitmes liikmesriigis erinevatel kuupäevadel ja erinevates kohtades¹¹⁹ vesinikperoksiidi hinda puudutav keelatud kokkulepe, mille komisjon oli tuvastanud,¹²⁰ ettevõtjatele, kes tegutsesid *tselluloosi ja paberi töötlemise sektoris* ning olid ostnud aastatel 1994–2006 suuri *vesinikperoksiidi* koguseid liidu *erinevates liikmesriikides* või EMP-s. Lisaks oli mõne puhul neist vesinikperoksiid tarnitud tehastesse, mis paiknesid mitmes liikmesriigis.¹²¹

101. Nendel asjaoludel, mida iseloomustavad mitu ostmiskohta mitmel turul, mida asjaomane keelatud kokkulepe kahjustas, otsustas Euroopa Kohus, et hagi menetlemine, mis on esitatud ühe või mitme asjaomases kartellikokkuleppes osaleja suhtes kogu sellise kahju hüvitamiseks, mis on eespool nimetatud ettevõtjal tekkinud seoses lisakuludega selle kartellikokkuleppe esemeks olevate kaupade ostmisel, kuulub hagejast ettevõtja asukoha kohtu alluvusse.¹²² Selle kohtuotsuse punktis 52 leidis Euroopa Kohus, et paik, kus kahju konkreetselt ilmneb, mis puudutab nendest lisakuludest põhjustatud kahju, on „põhimõtteliselt“ tema asukoht.

102. Mulle näib seega esiteks, et tõlgenduse, mis valiti kohtuotsuses CDC Hydrogen Peroxide, saab sobitada kokku tõlgendusega, mis valiti hiljem tehtud kohtuotsustes juhul, kui konkurentsimoonutusest kahjustatud turu paik langes kokku lisakuludest või müügitulu vähenemisest tekkinud kahju paigaga, st nii kohtuotsuses flyLAL-Lithuanian Airlines kui ka kohtuotsuses Tibor-Trans, sest kohtuasjas, milles tehti see kohtuotsus, olid sõidukid ostetud ühestainsast liikmesriigist – sellest, mille territooriumil kannatanu oma tegevusega tegeles.¹²³ Teiste sõnadega võib öelda, et kui läheduse nõue õigustab seda, et eelistatakse *forum actoris*'t, ei mõista ma, mis raskus siin tekib.¹²⁴

116 Vt käesoleva ettepaneku punktid 66 ja 67. Minu arvates on läheduse tase tingimata varieeruv. Vt selle kohta Farnoux, E., *op. cit.*, punktid 163 ja 164.

117 Vt selle kohta, et kannatanu kahju, mida tuleb hinnata, on seotud kannatanu ja selle turu tegevusega, millel ta tegutseb, Amaro, R., ja Laborde, J.-F., *op. cit.*, punkt 289, lk 167, ja illustratsioon, punkt 460, lk-d 248 ja 249. Vt ka küsimused, mis puudutavad ostude kogumi kindlaksmääramist (punkt 442, lk 239) ja kõrgema hinna ülekandmist (punkt 457, lk 246).

118 Vt Gaudemet-Tallon, H., ja Ancel, M.-E., *op. cit.*, punktid 236 ja 237, lk-d 358–360. Vt selle kohta 7. märtsi 1995. aasta kohtuotsus Shevill jt (C-68/93, EU:C:1995:61, punkt 33). Vt siiski kohtuotsus CDC Hydrogen Peroxide (punkt 54). Euroopa Kohus otsustas, et asukoha kohus on pädev „kogu sellise kahju hüvitamise[küsimuses], mis on [...] tekkinud seoses lisakuludega“, kas mõne selles kokkuleppes osalenud isiku suhtes või nendest mitme suhtes. Lihtsustamise kohta, mida Euroopa Kohus tegi ja mille on kiitnud heaks R. Amaro, vt „Actions privées en matière de pratiques anticoncurrentielles – Aspects internationaux: juridiction compétente, loi applicable (droit international privé européen)“, *JurisClasseur Concurrence – Consommation*, LexisNexis, Paris, 2015, Fascicule 318, 14.9.2015, punkt 26. Vt ka kahjustavate tagajärgede mitmekesisuse kohta Amaro, R., ja Laborde, J.-F., *op. cit.*, punkt 90, lk-d 59 ja 60.

119 Vt kohtuotsus CDC Hydrogen Peroxide (punkt 56).

120 Komisjoni 3. mai 2006. aasta otsus 2006/903/EÜ [EÜ] artikli 81 ja EMP lepingu artikli 53 kohase menetluse kohta Akzo Nobel NV, Akzo Nobel Chemicals Holding AB, EKA Chemicals AB, Degussa AG, Edison SpA, FMC Corporation, FMC Foret S.A., Kemira OYJ, L'Air Liquide SA, Chemoxal SA, Snia SpA, Caffaro Srl, Solvay SA/NV, Solvay Solexis SpA, Total SA, Elf Aquitaine SA ja Arkema SA vastu (juhtum COMP/E/C.38.620 – Vesinikperoksiid ja perboraat) (ELT 2006, L 353, lk 54). Komisjon tuvastas, et mis puudutab vesinikperoksiidi ja naatriumperboraati, siis põhikohtuasja kostjad ja teised ettevõtjad osalesid ühes ja vältavas rikkumises ning rikkusid nii EÜ artiklis 81 [nüüd ETLT artikkel 101] kui ka EMP lepingu artiklis 53 sätestatud keelatud kokkulepete keeldu.

121 Vt kohtuotsus CDC Hydrogen Peroxide (punkt 11).

122 Vt kohtuotsus CDC Hydrogen Peroxide (punktid 53 ja 54).

123 Vt käesoleva ettepaneku punkt 76.

124 Vt selle kohta Racine, J.-B., *op. cit.*, punktid 62–64, lk-d 59 ja 60. Vt ka Heuzé, V., Mayer, P., ja Remy, B., *op. cit.*, punkt 297, lk-d 204 ja 205.

103. Mis puudutab teiseks asukohta või peamise äritegevuse koha paika niisugusena, nagu see on määratletud määruse nr 1215/2012 artikli 63 lõikes 1, siis sellel paigal peab olema tihe seos kahju tekkimise paigaga.¹²⁵ Täpsemalt peaks tegevus, millega selles kohas tegeldakse, viima tehinguni, mille kahju hüvitamise nõue põhineb. Olen ka arvamusel, et määrava tähtsusega on paik, kus ettevõtja tegevus peaks toimuma, või paik, kust seda korraldatakse.

104. Kolmandaks kõnelevad kahju tekkimise paikade ulatus, mis on iseloomulik konkurentsivastasele tegevusele siseturul,¹²⁶ ja interneti teel tehtud tehingute areng¹²⁷ selle kasuks, et kahju tekkimise paigaks tuleb pidada registrijärgset asukohta. Selles küsimuses tundub mulle mõeldav püüelda teatava ühtluse poole Euroopa Kohtu praktikaga, milles on võetud arvesse interneti kontekstis tagatud õiguste rikkumise ulatust.¹²⁸ Euroopa Kohus on täpsustanud, et end kahjustatuks pidava isiku võimalus pöörduda kogu temale väidetavalt tekitatud kahju osas hagiga selle liikmesriigi kohtusse, kus on tema huvide kese, on põhjendatud tõrgeteta õigusemõistmise huviga, mitte vajadusega kaitsta just hagejat.¹²⁹

105. Neljandaks näib mulle, et konkurentsivastase tegevuse valdkonnas ei ole oht, et leiab aset palju kuritarvituslikke menetlusi – mille puhul eeldatakse, et neid on kergem algatada kahjustatud isiku asukohta (või elukoha) paigas, mis õigustab osaliselt otsust eelistada kostja elukoha paika¹³⁰ –, ületamatu. Arvesse tuleb võtta asjaolu, et enamikul juhtudel rajaneb kahju hüvitamise hagi konkurentsioiguse rikkumise eelneval tuvastamisel.¹³¹

106. Lisaks tundub mulle, et vihjeid õigusteoorias võimalusele pöörduda hageja asukohta kohtu poole tuleb arvesse võtta, sest need põhinevad asjaolul, et on tuvastatud mitu kahjustatud turgu,¹³² või ohul, et pööratakse niisuguse liikmesriigi kohtusse, mida rahvusvaheline kartell kahjustas, aga kus ei ole ühegi vaidlusosalise asukoht,¹³³ või ka selle eesmärgi konteksti asetamisel, milleks on leida samasugune seosekriteerium, st kahjustatud turu kriteerium, kollisiooninormide ja kohtualluvuskonfliktide korral.¹³⁴

107. Üldisemalt leian ka, et väga huvitav on ettepanek võtta kohtualluvuse kindlakstegemisel orientiiriks õigusvastaste tegude või aluspõhimõtete rikkumiste rahuldava hüvitamise hõlbustamine.¹³⁵ See väljendab ideed, et õiguste tegeliku kasutamise tugevdamine nendes valdkondades aitab kaasa üldise ennetamispoliitika elluviimisele.

125 Vrd 9. juuli 2009. aasta kohtuotsus Rehder (C-204/08, EU:C:2009:439, punkt 39).

126 Vt globaliseerumise tagajärgede kohta Euroopa Kontrollikoja eriaruanne nr 24/2020 „Komisjoni ELI ühinemiskontroll ja monopolidevastased menetlused: turujärelevalvet tuleb laiendada“, mis on kättesaadav veebiaadressil https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR20_24/SR_Competition_policy_ET.pdf, ning pressiteade veebiaadressil https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/INSR20_24/INSR_Competition_policy_ET.pdf.

127 Seda juhtumit on mainitud komisjoni vastuses Euroopa Kohtu kirjalikele küsimustele.

128 Vt 25. oktoobri 2011. aasta kohtuotsus eDate Advertising jt (C-509/09 ja C-161/10, EU:C:2011:685, punktid 47–50) ning 17. oktoobri 2017. aasta kohtuotsus Bolagsupplysningen ja Ilsjan (C-194/16, EU:C:2017:766, punkt 32). Euroopa Kohus on otsustanud, et kui isikuõigusi on väidetavalt rikutud veebisaidil avaldatud teabesisuga, siis võib isik, kes leiab, et tema õigusi on rikutud, pöörduda kahju hüvitamise nõudega kogu kahju osas selle liikmesriigi kohtusse, kus on tema huvide kese, mida kõnesoleva sisu pakkuja võib selle ülespanemise hetkel teada. Vt ka vähemalt ühe osa vaidluse ainelisuse kadumise analüüsi kohta Farnoux, E., *op. cit.*, punkt 291.

129 17. oktoobri 2017. aasta kohtuotsus Bolagsupplysningen ja Ilsjan (C-194/16, EU:C:2017:766, punkt 38).

130 Vt Racine, J.-B., *op. cit.*, punkt 72, lk-d 64 ja 65. Vt R. Amaro ja J.-F. Laborde'i kommentaarid, *op. cit.*, mis käsitlevad süü tõendamist, punktis 249, lk 148.

131 Vt Laborde, J.-F., „Cartel damages actions in Europe: How courts have assessed cartel overcharges (2019 ed.)“, *Concurrences*, Institut de droit de la concurrence, Paris, 2019, n° 4, eelkõige lk 4. 2019. aastal järgnesid 13 liikmesriigist pärinevast 239 kohtuasjast 57% rikkumise tuvastamise otsusele, mille oli teinud liikmesriigi asutus, ja 40% komisjoni otsusele ning ainult 2% olid iseseisvad hagid (enamik iseseisvatest kohtuasjadest on tsiviilhagid, mis esitati Prantsusmaa kriminaalkohtutele). Kohtud on teinud otsuse hagide kohta, milles palutakse hüvitada kahju seoses kokkuleppega ja mis järgnesid vähemalt 63 rikkumise tuvastamise otsusele (mõnikord on ühes rikkumise tuvastamise otsuses määratud karistused mitme kokkuleppe eest. Seega on ka nende keelatud kokkuleppe juhtumite arv, mis viivad vähemalt ühe kohtuasjani, ka pisut suurem).

132 Vt Idot, L., „Le contentieux international des actions en réparation pour violation du droit de la concurrence: l'arrêt CDC revisité“, *Revue critique de droit international privé*, Dalloz, Paris, 2019, n° 3, lk-d 786–815, eelkõige punkt 22.

133 Vt Idot, L., „Contentieux en réparation pour violation du droit de la concurrence: de nouvelles précisions sur le lieu de matérialisation du dommage“, *Revue critique de droit international privé*, Dalloz, Paris, 2020, n° 1, lk-d 129–138, eelkõige punkt 8.

134 Vt Amaro, R., ja Thomas, B., „Le contentieux de la réparation des pratiques anticoncurrentielles (juin 2019 – novembre 2019)“, *Concurrences*, Institut de droit de la concurrence, Paris, 2020, n° 1, punkt 35 „teine osa küsimusi“.

135 Vt Racine, J.-B., *op. cit.*, punktid 57, lk 57, ja 70, lk 64.

108. Kõikidest nendest kaalutlustest tuleneb, et kaks kohtualluvuse kindlakstegemiseks kasutatavat kahju paiga kindlaksmääramise kriteeriumi peavad saama eksisteerida koos, mis puudutab hagnosisid, milles palutakse hüvitada konkurentsivastase tegevuse tõttu tekkinud kahju, ning seda läheduse eesmärgi tõttu, mis peab olema täidetud, ja täpsemalt eesmärgi tõttu hõlbustada ligipääsu tõendamisevahenditele. Niisugune lahendus võimaldab tagada ühtluse direktiivi 2014/104 eesmärkidega, sest raskuste tõttu koguda raamatupidamis- ja finantsandmeid ettevõtjate ja asjaomase turu kohta sisaldab see direktiiv palju tõendamist käsitlevaid sätteid¹³⁶, ning aidata tõhusamalt lahendada vaidlusi, mille keerukus ilmneb komisjoni koostatud dokumentidest, mis on mõeldud liikmesriikide kohtutele praktilisteks abivahenditeks.¹³⁷

109. Eelnevat arvestades näib mulle, et konkurentsieeskirjade niisugune tõlgendus aitab tagada liidu konkurentsioiguse tõhusat kohtulikku kaitset.¹³⁸

110. Pärast oma kõikehõlmavat analüüsi, mis käsitleb väidetava kahju tekkimise paiga kindlaksmääramist ja pädeva kohtu kindlakstegemist selle liikmesriigi territooriumil, kus see paik asub, teen Euroopa Kohtule ettepaneku asuda seisukohale, et määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkti 2 tuleb tõlgendada nii, et hagi raames, milles palutakse hüvitada kahju, mille põhjustas ELTL artikli 101 rikkumine, mis seisnes eelkõige kaupade hinnastamise ja hinna tõstmise salajastes kokkulepetes, asub kahju tekkimise paik liikmesriigis, kus paikneb turg, mida see rikkumine kahjustas ja kus tasuti kõrgemat hinda. Kohus, kellele asi allub territoriaalse kohtualluvuse alusel, on põhimõtteliselt kohus, kelle tööpiirkonnas asub paik, kus ettevõtja, kes tegutseb samas liikmesriigis, need kaubad ostis, kusjuures see tuleb kindlaks määrata majanduslike kriteeriumide põhjal. Kui kahju tekkimise paik ja kahjustatud isiku tegevuspaik ei lange kokku, võib hagi esitada kohtule, kelle tööpiirkonnas on kahjustatud isiku asukoht.

111. Nüüd selgitan põhjuseid, miks teen Euroopa Kohtule ettepaneku täpsustada, et kohtu konkreetset kindlakstegemist määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkti 2 alusel reguleerivad riigisisised kohtukorraldust käsitlevad õigusnormid, mille liikmesriigid võivad kohtute võimalikuks spetsialiseerimiseks kehtestada.

4. Kohtualluvuse koondumine

112. Prantsusmaa valitsus ja komisjon rõhutavad oma Euroopa Kohtule esitatud kirjalikes seisukohtades sisuliselt, et kuigi määruse nr 1215/2012 artikli 7 punktis 2 on määratud kindlaks, missugused kohtud on rahvusvahelise ja territoriaalse kohtualluvuse alusel pädevad tegema otsust piiriülestes vaidlustes lepinguvälise kahju valdkonnas, on pädevate kohtute ja eelkõige konkurentsioiguse rikkumiste puhul esitatavate kahju hüvitamise hagidele spetsialiseerunud kohtute alluvuse kindlaksmääramine siiski ainult liikmesriikide ülesanne nende kohtukorralduse kindlaksmääramise raames. Hispaania valitsus nõustub oma vastuses Euroopa Kohtu kirjalikule küsimusele selles küsimuses niisuguse analüüsiga.

113. Mina arvan samuti nii määrusega nr 1215/2012 kehtestatud süsteemi ja konkurentsivastase tegevusega põhjustatud kahju hüvitamise hagide eripära tõttu.¹³⁹

¹³⁶ Vt Amaro, R., ja Laborde, J.-F., *op. cit.*, punktid 144 ja 145, lk-d 85 ja 86. Vt ka 21. jaanuari 2021. aasta kohtuotsus Whiteland Import Export (C-308/19, EU:C:2021:47, punkt 51).

¹³⁷ Vt praktilised suunised kahju suuruse kindlakstegemiseks [ELTL] artikli 101 või 102 rikkumisel põhinevate kahju hüvitamise hagide korral [SWD(2013) 205], mis on lisa komisjoni teatisele „Kahju suuruse kindlakstegemine [ELTL] artikli 101 või 102 rikkumisel põhinevate kahju hüvitamise hagide korral“ (ELT 2013, C 167, lk 19), mis on keskendatud ülemäärasele ostuhinnale, samas kui ülemäärase ostuhinna ülekandmist käsitleb komisjoni teatis „Suunised liikmesriikide kohtutele kaudsele ostjale edasi suunatud ülemäärase ostuhinna osa hindamise kohta“ (ELT 2019, C 267, lk 4).

¹³⁸ Selles küsimuses viitan kohtujurist Jääskineni sissejuhatavatele märkustele kohtuasjas CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2014:2443, punktid 26, 27 ja punkt 32). Vt selle kohta ka 21. jaanuari 2021. aasta kohtuotsus Whiteland Import Export (C-308/19, EU:C:2021:47, punkt 53).

¹³⁹ Vt käesoleva ettepaneku punkt 108.

a) *Süsteemi arvestav analüüs*

114. Mulle tundub, et mõnes aspektis on võimalik lähtuda samalaadsest arutluskäigust, nagu Euroopa Kohus valis kohtuotsuses Sanders ja Huber¹⁴⁰ ning vähemal määral 9. jaanuari 2015. aasta kohtuotsuses RG¹⁴¹.

115. Kohtuotsuses Sanders ja Huber olid Euroopa Kohtule esitatud küsimused, mis puudutasid kohtualluvuse koondumist piiriüleste ülalpidamiskohustuste alal nii, et asi allus esimese astme kohtule apellatsioonikohtu asukohas.¹⁴²

116. Euroopa Kohus tõlgendas seega nõukogu 18. detsembri 2008. aasta määruse (EÜ) nr 4/2009 kohtualluvuse, kohaldatava õiguse, kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise ning koostöö kohta ülalpidamiskohustuste küsimustes¹⁴³ artikli 3 punkti b, mille järgi on piiriülestes ülalpidamiskohustusi puudutavates vaidlustes pädevad selle riigi kohtud, „kus on õigustatud isiku alaline elukoht“.

117. Tegemist on ühe sättega, mis käsitleb kohtualluvuseeskirju, millega asendati kohtualluvuseeskirjad, mis on sätestatud määruses nr 44/2001, mis on jätkuks Brüsseli konventsioonile.¹⁴⁴ Euroopa Kohus otsustas, et „[s]elle sätte, mis määrab kindlaks nii rahvusvahelise kui ka territoriaalse pädevuse, eesmärk on ühtlustada normid kohtualluvuse konflikti kohta (vt selle kohta kohtuotsus Color Drack, C-386/05, EU:C:2007:262, punkt 30)“.¹⁴⁵

118. Kohtuotsuses Sanders ja Huber tuvastas Euroopa Kohus, et ehkki kohtualluvuse konflikti puudutavad normid on ühtlustatud seosele ühtsete kriteeriumide kehtestamisega, on pädeva kohtu *konkreetne* kindlaksmääramine endiselt liikmesriikide pädevuses, seejuures ei tohi riigisiseseid õigusaktid nurjata määruse nr 4/2009 eesmärkide saavutamist ega võtta sellelt soovivat toimet.¹⁴⁶

119. Euroopa Kohus täpsustas, et läheduse ja hea õigusemõistmise eesmärkide elluviimiseks ei pea liikmesriigid asutama pädevat kohut igas piirkonnas¹⁴⁷ ning et on oluline, et pädevus kuuluks sellele kohtule, mis tagab eriti tiheda seose selle paigaga, kus on ülalpidamist saama õigustatud isiku alaline elukoht, mida on nimetatud määruse nr 4/2009 artikli 3 punktis b.¹⁴⁸

120. Euroopa Kohus käsitas kohtualluvuse koondumist positiivsena, sest selline kohtukorraldus aitab ülalpidamiskohustusi puudutavates asjades panna aluse ekspertteadmistele, mis vastab ühele osale määruse nr 4/2009 eesmärkidest, tagades seejuures nii tõrgeteta õigusemõistmise.¹⁴⁹

140 Vt selle kohta ka kohtujurist Campos Sánchez-Bordona ettepanek kohtuasjas Vereniging van Effectenbezitters (C-709/19, EU:C:2020:1056, punkt 94).

141 C-498/14 PPU, EU:C:2015:3.

142 Vt kohtuotsus Sanders ja Huber (punktid 22 ja 38). Konkreetselt oli asjaomase riigisisese õigusnormi alusel pädevaks kohtuks Amtsgericht (esimese astme kohus, Saksamaa) selle territoriaalselt pädeva Oberlandesgerichti (liidumaa kõrgeim üldkohus, Saksamaa) asukohas, kuhu õigustatud isik pidi vajaduse korral ilmuma apellatsioonimenetluses.

143 ELT 2009, L 7, lk 1.

144 Vt kohtuotsus Sanders ja Huber (punkt 23). Määruse nr 4/2009 artikli 3 punkt b on sõnastatud samamoodi nagu „valikulise kohtualluvuse“ eeskirjad ülalpidamiskohustuste alal, mis on sätestatud Brüsseli konventsiooni artikli 5 punktis 2 ja määruse nr 44/2001 artikli 5 punktis 2.

145 Kohtuotsus Sanders ja Huber (punkt 30).

146 Vt kohtuotsus Sanders ja Huber (punkt 32 ja seal viidatud kohtupraktika). Vt ka selle kohtuotsuse punkt 22, mis puudutab asjaomaseid riigisiseseid õigusakte. Nendes oli territoriaalne kohtualluvus ülalpidamiskohustusi puudutavate vaidluste puhul jaotatud selle põhjal, kas olid olemas teise riigiga seotud asjaolud. Piiriüleste olukordade puhul läks territoriaalne kohtualluvus üle teisele esimese astme kohtule kui see, millele asjaomane isik põhimõtteliselt oma elukoha põhjal allus.

147 Kohtuotsus Sanders ja Huber (punkt 35).

148 Kohtuotsus Sanders ja Huber (punkt 36).

149 Kohtuotsus Sanders ja Huber (punktid 44 ja 45).

121. Samadel põhjustel piisab seoses määruse nr 1215/2012 artikli 7 punktiga 2 minu arvates seega sellest, kui asuda seisukohale, et kohus, kelle poole on pöördutud, tunnistab ennast sellel alusel pädevaks asjakohase seose tõttu tema tööpiirkonnas,¹⁵⁰ st riigi territooriumi osas, mille ulatuses tema oma volitusi kasutab.¹⁵¹ Vaja on ka mitte teha geograafilisest kriteeriumist seost kitsas tähenduses, mille puhul eelistatakse lähedust heale õigusemõistmisele.¹⁵²

122. Kohtuotsuses Sanders ja Huber leidis Euroopa Kohus siiski, et kohtualluvuse koondumise korral on vaja konkreetselt analüüsida olukorda asjaomases liikmesriigis, veendumaks, et riigisiseseid õigusaktid ei võta vaidluse suhtes kohaldatavalt määruselt selle soovitatavat toimet.¹⁵³

123. Seda tingimust väljendati taas 9. jaanuari 2015. aasta kohtuotsuses RG¹⁵⁴, mis käsitleb lapse tagasitoomise ja isikuhooldusõiguse küsimuste analüüsimise pädevuse andmist erikohtule, samas kui kõrgema või esimese astme kohtus oli juba algatatud sisuline menetlus, mis puudutas vanemlikku vastutust selle lapse suhtes,¹⁵⁵ analüüsides sätteid, mis käsitlesid pädeva liikmesriigi kohtu kindlakstegemist, mis sõltub liikmesriikide valikust. Huvitav on märkida, et sel juhul lähtus Euroopa Kohus menetluse kiiruse eesmärgist, mis tuleneb määrusest nr 2201/2003.¹⁵⁶

124. Konkurentsioiguse rikkumise alal on aga õiguslik raamistik, milles on liikmesriigis kehtestatud kohtualluvuse koondumine,¹⁵⁷ väga erinev. Minu meelest tuleb juhtida tähelepanu lepinguvälise kahju valdkonnas niisuguste piiride puudumisele, nagu tulenevad eelkõige määruse nr 4/2009 konkreetsest eesmärgist,¹⁵⁸ ning – mis puudutab kohtuasja, milles tehti kohtuotsus Sanders ja Huber – asjasse puutuvate riigisiseste õigusaktide eripärale selle määruse eesmärkidest lähtudes.¹⁵⁹

125. Selles mõttes nõustun arvamustega, mida on varem avaldanud teised kohtujuristid liikmesriikide sõltumatuse kohta territoriaalse kohtualluvuse koondumise alal, mis tuleneb või mitte esemelise kohtualluvuse jaotumisest ja mida piiravad määruse nr 1215/2012 soovitava toime kahjustamise puudumine ja tõhususe põhimõte.¹⁶⁰

150 Vrd 16. mai 2013. aasta kohtuotsus Melzer (C-228/11, EU:C:2013:305, punkt 28). Vt lepingutega seotud asjades 3. mai 2007. aasta kohtuotsus Color Drack (C-386/05, EU:C:2007:262, punktid 37 ja 44).

151 Kohtu tööpiirkond hõlmab mitut asulat või muud haldusüksust riigi territooriumil. Vt selle kohta kohtujurist Jääskineni ettepanek liidetud kohtuasjades Sanders ja Huber (C-400/13 ja C-408/13, EU:C:2014:2171, punktid 55 ja 56).

152 Kohtuotsuse Sanders ja Huber punktis 29 rõhutas Euroopa Kohus, et „tõrgeteta õigusemõistmise eesmärki ei saa sisustada mitte üksnes kohtusüsteemi optimeerimise seisukohast, vaid ka [...] poolte – olgu siis tegemist hageja või kostjaga – huvisid arvestades, milleks on eelkõige lihtsam kohtusse pöördumise võimalus ja kohtualluvuseeskirjade ennustatavus“.

153 Vt selle kohtuotsuse punktid 32 ja 46. Vt näitena tõhususe põhimõtte järgimise analüüsi kohta juhul, kui põllumajandustoetusi käsitlev kohtuvaidlus on koondunud vastavasse erikohtusse, 27. juuni 2013. aasta kohtuotsus Agroconsulting-04 (C-93/12, EU:C:2013:432, punktid 50–58).

154 C-498/14 PPU, EU:C:2015:3, punktid 41 ja 51.

155 Euroopa Kohus tõlgendas nõukogu 27. novembri 2003. aasta määruse (EÜ) nr 2201/2003, mis käsitleb kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega, ning millega tunnustatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1347/2000 (ELT 2003, L 338, lk 1; ELT eriväljaanne 19/96, lk 243), artikli 11 lõikeid 7 ja 8.

156 Vt 9. jaanuari 2015. aasta kohtuotsus RG (C-498/14 PPU, EU:C:2015:3, punkt 52).

157 Selles küsimuses täpsustas komisjon oma kirjalikes märkustes, et tema käsutuses oleva teabe kohaselt „menetlevad Belgias, Saksamaal, Kreekas, Hispaanias, Prantsusmaal, Itaalias, Portugalis, Rootsis ja Slovakkias kahju hüvitamise hagisid tavaliste üldkohtute erisektsioonid, samas kui Saksamaal, Leedus, Lätis, Rumeenias ja Ühendkuningriigis menetlevad neid erikohtud.“ Vt Prantsusmaa, Itaalia ja Iirimaa kohta täpsustused, mille on esitanud Riffault-Silk, J., „Les actions privées en droit de la concurrence: obstacles de procédure et de fond“, *Revue Lamy de la concurrence*, n° 6, janvier/mars 2006, lk-d 84–90, eelkõige lk 87. Selles on ka täpsustatud, et muudes valdkondades võisid liikmesriigid otsustada, et koondavad kohtute esemelise kohtualluvuse, eelkõige intellektuaalomandi valdkonnas. Mereõiguse valdkonnas vt kohtujurist Jääskineni ettepanek liidetud kohtuasjades Sanders ja Huber (C-400/13 ja C-408/13, EU:C:2014:2171, 72. joonealune märkus).

158 See määrus sündis soovist arendada välja konkreetne õigusakt eraldi määrusest nr 44/2001, et tugevdada ülalpidamist saama õigustatud isiku kaitset, sest teda peetakse nõrgemaks osapooleks, eelkõige selles valdkonnas tehtud otsuste tunnustamise ja täitmise alal. Vt kohtuotsus Sanders ja Huber (punkt 41) ning kohtujurist Jääskineni ettepanek liidetud kohtuasjades Sanders ja Huber (C-400/13 ja C-408/13, EU:C:2014:2171, punktid 38 ja 40).

159 Vt käesoleva ettepaneku 146. joonealune märkus ja kohtuotsus Sanders ja Huber (punkt 46).

160 Vt kohtujurist Jääskineni ettepanek kohtuasjas CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2014:2443, 74. joonealune märkus) ning kaalutluste kohta, mis käsitlevad mitmesuguseid kohaldatavaid õigusakte, kohtujurist Saugmandsgaard Øe ettepanek kohtuasjas Guaitoli jt (C-213/18, EU:C:2019:524, punkt 74 ning 67. ja 68. joonealune märkus).

126. Lisaks tuleb märkida, et kuna asjaomaste hagide ese hõivab suure osa Euroopa Kohtu analüüsist,¹⁶¹ on vaja rõhutada asjaolusid, mis konkurentsivastase tegevuse tõttu tekkinud kahju hüvitamist käsitlevat kohtuvaidlust konkreetsemalt iseloomustavad.

b) Konkurentsivastase tegevuse tõttu tekkinud kahju hüvitamist käsitlevate hagide eripära

127. Esiteks tuleb meenutada, et konkurentsioiguse alal hagide esitamise menetluslike tingimusi ei ole reguleeritud, mis õigustab seisukohta, et liikmesriigid määravad oma kohtukorralduse raames kindlaks, missugune kohus on pädev *ratione materiae* ja missugune on tema tööpiirkonna ulatus, tingimusel et järgitakse võrdväarsuse¹⁶² ja tõhususe põhimõtteid¹⁶³.

128. Teiseks arvan nagu ka komisjon, et arvesse tuleb võtta direktiivi 2014/104 jõustumist ja ülevõtmist¹⁶⁴ ning nende eeskirjade tehnilist keerukust, mida kohaldatakse konkurentsioiguse rikkumise korral esitatavate kahju hüvitamise hagide suhtes¹⁶⁵.

129. Nendel põhjustel näib mulle hädavajalik, et Euroopa Kohus lähtuks eelotsusetaotluse esitanud kohtule vastamisel 16. mai 2013. aasta kohtuotsustest Melzer¹⁶⁶ või CDC Hydrogen Peroxide, mis käsitlevad kohtualluvust lepinguvälise kahju puhul ning milles on kasutatud väljendit „selle paiga kohus, mille tööpiirkonnas“.

130. Kõigi eelnevate kaalutluste põhjal, mis käsitlevad kohtualluvuse koondumist, teen Euroopa Kohtule ettepaneku tõlgendada määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkti 2 nii, et kuigi selles on määratud kindlaks pädevate kohtute territoriaalne kohtualluvus nii rahvusvahelises kui ka riigisisese plaanis, mis puudutab pädevust teha otsus piiriülestes vaidlustes lepinguvälise kahju puhul, on liikmesriikidel võimalus koondada nende vaidluste menetlemine oma kohtukorralduses teatavatesse kohtutesse, tingimusel et järgitakse võrdväarsuse ja tõhususe põhimõtteid. Konkreetset konkurentsioiguse valdkonnas peavad liikmesriigid tagama, et nende kehtestatud või kohaldatavad õigusnormid ei kahjusta ELTL artiklite 101 ja 102 tõhusat kohaldamist.

V. Ettepanek

131. Eelnevate kaalutluste põhjal teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Juzgado de lo Mercantil n° 2 de Madridi (Madridi kaubanduskohus nr 2, Hispaania) eelotsuse küsimusele järgmiselt:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määruse (EL) nr 1215/2012 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades artikli 7 punkti 2 tuleb tõlgendada nii:

- et sellega on määratud ära liikmesriigi pädev kohus, kelle tööpiirkonnas muu hulgas otsene kahju tekkis;

161 Vt käesoleva ettepaneku punktid 122 ja 123.

162 Selle põhimõtte kohaselt ei tohi nende hagide menetlemise kord, mille eesmärk on tagada õigussubjektide liidu õigusest tulenevate õiguste kaitse, olla ebasoodsam kui samalaadsete riigisiseste õiguskaitsevahendite puhul; vt eelkõige 27. juuni 2013. aasta kohtuotsus Agrokonstulting-04 (C-93/12, EU:C:2013:432, punkt 36). Konkurentsivastase tegevuse korral võib tegemist olla hagidega, mis on esitatud riigisiseste asutuste otsuste tulemusena. Vt Blumann, C., ja Dubouis, L., *Droit matériel de l'Union européenne*, 8e éd., Librairie général de droit et de jurisprudence, Paris, 2019, punkt 938, lk 665.

163 Vt nende üldpõhimõtete kohta, mille eesmärk on tagada niisuguste õiguste kaitse, mis õigussubjektidel on konkurentsioiguse vahetu õigusmõju tulemusena, 13. juuli 2006. aasta kohtuotsus Manfredi jt (C-295/04–C-298/04, EU:C:2006:461, punktid 62 ja 71 ning seal viidatud kohtupraktika). Vt ka 21. jaanuari 2021. aasta kohtuotsus Whiteland Import Export (C-308/19, EU:C:2021:47, punkt 46).

164 Vt käesoleva ettepaneku punkt 68.

165 Vt käesoleva ettepaneku 137. joonealune märkus.

166 C-228/11, EU:C:2013:305.

- et hagi raames, milles palutakse hüvitada kahju, mille põhjustas ELTL artikli 101 rikkumine, mis seisnes eelkõige kaupade hinnastamise ja hinna tõstmise salajastes kokkulepetes, asub kahju tekkimise paik liikmesriigis, kus paikneb turg, mida see rikkumine kahjustas ja kus tasuti kõrgemat hinda. Kohus, kellele asi allub territoriaalse kohtualluvuse alusel, on põhimõtteliselt kohus, kelle tööpiirkonnas asub paik, kus ettevõtja, kes tegutseb samas liikmesriigis, need kaubad ostis, kusjuures see tuleb kindlaks määrata majanduslike kriteeriumide põhjal. Kui kahju tekkimise paik ja kahjustatud isiku tegevuspaik ei lange kokku, võib hagi esitada kohtule, kelle tööpiirkonnas on kahjustatud isiku asukoht, ning
- et liikmesriikidel on võimalus koondada nende vaidluste menetlemine oma kohtukorralduses teatavatesse kohtutesse, tingimusel et järgitakse võrdväarsuse ja tõhususe põhimõtteid. Konkreetselt konkurentsioiguse valdkonnas peavad liikmesriigid tagama, et nende kehtestatud või kohaldatavad õigusnormid ei kahjusta ELTL artiklite 101 ja 102 tõhusat kohaldamist.